

Ligestillingsafdelingen

**Evaluering af minister for
ligestillings Rettighedskampagne
2009-2010**

Maj 2011

COWI

COWI A/S

Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby

Telefon 45 97 22 11
Telefax 45 97 22 12
www.cowi.dk

Ligestillingsafdelingen

Evaluering af minister for ligestillings Rettighedskampagne 2009-2010

Maj 2011

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	2
1.1	Rapportens opbygning	2
2	Resumé	3
3	Baggrund, formål og metode	6
3.1	Rettighedskampagnens baggrund	6
3.2	Evaluerings formål og krav	8
3.3	Dataindsamling og analyseramme	9
4	Aktiviteter rettet mod kvinder (foredragsdelen)	11
4.1	De deltagende kvinders læringsforudsætninger	11
4.2	Mål med undervisningen	18
4.3	Indholdet af undervisningen	26
4.4	Selve læreprocessen	30
4.5	Rammefaktorer for undervisningen	35
4.6	Evaluering af undervisningsindsatsen	37
5	Aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre	39
6	Konklusioner og anbefalinger	48
6.1	Konklusioner vedrørende aktiviteter rettet mod kvinder (foredragsdelen)	48
6.2	Konklusioner vedrørende aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre	50
6.3	Oversigt over målopfyldelse i forhold til kampagnens fire mål	51
6.4	Anbefalinger til den fremtidige indsats på området	51

1 Indledning

Denne rapport indeholder COWIs evaluering af minister for ligestillings Rettighedskampagne 2009-2010, som Ligestillingsafdelingen har gennemført. Rapporten er udarbejdet for minister for ligestilling.

Evalueringen er gennemført i perioden ultimo 2009 til ultimo 2010 og dækker dermed ikke pilotperioden (primo-ultimo 2009), som COWI ikke har været involveret i¹.

1.1 Rapportens opbygning

Rapporten indeholder foruden nærværende indledning følgende kapitler:

- Resumé (kapitel 2)
- Baggrund, formål og metode (kapitel 3)
- Aktiviteter rettet mod kvinder (foredragsdelen) (kapitel 4)
- Aktiviteter rettet mod undervisere på sprogcentre (kapitel 5)
- Konklusioner og anbefalinger (kapitel 6).

---

¹ For detaljer om pilotperioden henvises til rapport fra kampagnens eksterne konsulent Rikke Dreyer: "Rettighedskampagne 2009-2010. Slutrapport. Ekstern konsulent Rikke Dreyer", 2011.

2 Resumé

Ligestillingsafdelingen har på vegne af minister for ligestilling i perioden 2009-2010 gennemført en rettighedskampagne målrettet kvinder med anden etnisk baggrund end dansk, der på grund af sprogbarrierer eller manglende kontakt til det omkringliggende samfund har vanskeligt ved at få kendskab til dansk lov og kvinders rettigheder og muligheder i Danmark. Kampagnen har bestået af to dele:

1. Aktiviteter rettet mod kvinder - i form af oplæg ved kampagnens oplægsholdere på sprogcentre og i kvindeklubber/boligområder.
2. Aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre - i form af debat- og undervisningsmateriale - som sproglærerne kan benytte som opfølgning på kampagnens foredrag på sprogcentre.

COWI har stået for evalueringen af Rettighedskampagnen 2009-2010. Evalueringen skal vurdere, om målene med kampagnen er opfyldt. Herudover skal evalueringen give viden om, hvad der - ud fra en kvalitativ vurdering - virker ved kampagnen, og hvad der ikke virker ved kampagnen. Endelig skal evalueringen pege på *forbedringsmuligheder og anbefalinger* i forhold til en eventuel senere kampagne.

Det er evaluators overordnede vurdering, at der har været tale om en vellykket kampagne med behov for enkelte mindre forbedringer.

Evalueringen viser, at kampagnen i evalueringsperioden (ultimo 2009 til ultimo 2010) har gennemført 33 foredrag på sprogskoler og i kvindeklubber/boligområder. 979 personer (hovedsageligt kvinder) har deltaget i foredragene. Kampagnens foredrag har nået mange kvinder, og de er især nået ved at bruge sprogcentre som kommunikationskanal. Mens der i gennemsnit deltog 16 kvinder ved hvert af de 16 foredrag afholdt i kvindeklubber og boligområder, var det tilsvarende tal på de 17 sprogcentre, at 43 personer i gennemsnit deltog per foredrag.

For så vidt angår kampagnens målsætning om, at kampagnens foredrag bør målrettes "Kvinder med anden etnisk baggrund end dansk, der som udgangspunkt er karakteriseret ved at være lavt uddannede og socialt isolerede" vur-

derer COWI, at målsætning om at "få fat" i lavt uddannede kvinder med anden etnisk baggrund end dansk er **opnået - i høj grad**².

Evalueringen viser ligeledes, at der blandt de deltagende kvinder og sproglærere har været stor tilfredshed med foredragene, da kvinderne har fået ny og værdifuld viden om ligestilling og rettigheder i familien, på arbejdspladsen og i samfundet. For flere af kvinderne er der tale om "eye openers", når de får at vide, hvilke rettigheder de har. For flere er oplysninger om, at man selv bestemmer, om man vil skilles, om man vil have abort, at man kan få særeje, at der er forskellige former for vold, og at man ikke skal skrive under på noget, uden at vide hvad, man skriver under på - således ny viden, som de ikke havde i forvejen.

Evalueringen viser, at oplægsholderne kommer godt igennem med kampagnens budskaber. Det skyldes bl.a., at oplægsholderne er gode til at tilpasse deres undervisning i forhold til tilhørernes forskellige baggrunde og læringsforudsætninger, og at oplægsholderne i foredragene gør brug af en række praksisser og redskaber, som virker virkningsfulde i forhold til at fastholde kvindernes interesse og dermed læring. Oplægsholdernes professionalisme, engagement og tillidsbaseret læringsstil spiller en afgørende rolle i forhold til kampagnens succes. Det konkluderes på den baggrund, at kampagnens mål om, at kvinderne "Bliver oplyst om deres rettigheder og muligheder i relation til arbejdsliv og familieliv, økonomi og sundhed" er **opnået - i høj grad**.

For så vidt angår kampagnens andet mål om, at kvinderne "Kan bruge den erhvervede viden til at kunne agere og handle i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag" er det evaluators vurdering, at dette mål er **opnået - i nogen grad**. Evalueringen viser, at mange kvinder qua kampagnens foredrag ved, hvor de kan få hjælp, hvis nødvendigt, men at der også er en del kvinder, som et par måneder efter foredragene ikke kan huske, hvilken myndighed eller aktør, som er den mest oplagte at kontakte i givne situationer.

Med hensyn til kampagnens målsætning om, at sproglærere på sprogcentre "Anvender undervisningsmaterialet (fra efteråret 2009) i deres undervisning og har taget Rettighedskampagnens temaer op i undervisningen", viser evalueringen, at dette mål er **opnået - i nogen grad**. Flere af de adspurgte sproglærere har anvendt materialet, men måden sproglærerne anvender debat- og undervisningsmaterialet på, varierer. Nogle har brugt materialet som baggrund for en diskussion i en undervisningslektion om ligestilling og kampagnens temaer. Andre har brugt materialet mere proaktivt og over flere undervisningslektioner, hvor eleverne har læst i den ene bog, lavet opgaver m.v.

---

² Om kvinderne også har været "socialt isolerede" ved evaluator ikke, da evaluator ikke har haft mulighed for at undersøge dette.

Evalueringen peger på en række mindre forhold og tilpasninger, som kan gøre en eventuel fremtidig kampagne endnu bedre. Det anbefales bl.a., at Ligestillingsafdelingen får udarbejdet et mere målrettet og enkelt materiale til målgruppen, der sikrer at de altid ved, hvem de skal henvende sig til, hvis de har behov for hjælp eller rådgivning. Herudover anbefales det, at Ligestillingsafdelingen fokuserer endnu mere på at informere sprogcentrenes sproglærere og give dem relevant materiale, da de er vigtige aktører til at sikre, at der arbejdes videre med kampagnens budskaber, efter kampagnens oplægsholdere har været på besøg. Ligeledes anbefales, at der udarbejdes en egentlig kommunikations- og kampagnestrategi for kampagnen, hvor det beskrives, hvilke aktiviteter, kommunikationstiltag og grafiske udtryk kampagnen skal have, og hvilke resultater og mål der forventes opnået med disse. Strategien vil således kunne være med til at sikre, at der er sammenhæng mellem kampagnens mål, målgrupper og aktiviteter, og at kampagnens forskellige tiltag får en samlet grafisk identitet (logo, layout m.v.).

Det er evaluators vurdering, at igangsættelse af forbedringsmulighederne kan bidrage til, at der skabes bedre sammenhænge mellem kampagnens dele - fordragsdelen, undervisningsmaterialeledelen og generel information om kampagnen.

3 Baggrund, formål og metode

I dette kapitel beskrives Rettighedskampagnens baggrund efterfulgt af en beskrivelse af evalueringens formål og krav. Endelig beskrives evalueringens dataindsamlingsmetoder og evalueringens analyseramme.

3.1 Rettighedskampagnens baggrund

Rettighedskampagnen 2009-2010

Ligestillingsafdelingen har i perioden 2009-2010 gennemført en rettighedskampagne målrettet kvinder med anden etnisk baggrund end dansk, der på grund af sprogbarrierer eller manglende kontakt til det omkringliggende samfund har vanskeligt ved at få kendskab til dansk lov og kvinders rettigheder og muligheder i Danmark. Rettighedskampagnen er finansieret af satspuljemidler og er en del af satspuljeaftalen fra 2008.

Rettighedskampagnen i 2009-2010 bygger på erfaringerne fra en tidligere rettighedskampagne, som Ligestillingsafdelingen gennemførte i juni 2005 til juni 2006. Målgruppen var her kvinder med anden etnisk baggrund end dansk, der som udgangspunkt var/er karakteriseret ved at være lavt uddannede og socialt isolerede.

2005/2006-kampagnen bestod af foredrag og undervisning af kampagnens målgruppe på 15 af landets sprogskoler samt udgivelse af pjecen "Familie, køn og rettigheder" på otte sprog. 2005/2006-kampagnen blev evalueret i 2007 ved konsulentfirmaet Center for Integration. Anbefalingerne fra evalueringen er inddraget i Rettighedskampagnen for 2009-2010.

Rettighedskampagnen i 2009-2010 har - som den tidligere kampagne - indeholdt foredrag og undervisning på sprogcentre. Herudover har kampagnen, som noget nyt, også indeholdt foredrag og undervisning i kvindeforeninger/boligområder.

To målgrupper

Rettighedskampagnen for perioden 2009-2010 har haft samme målgruppe som den tidligere kampagne. Det vil sige kvinder med anden etnisk baggrund end dansk, der som udgangspunkt er karakteriseret ved at være lavt uddannede og socialt isolerede. Herudover har kampagnen haft en sekundær målgruppe i form af sprogcentrenes dansklærere (sproglærere), som via undervisernes foredrag og undervisningsmateriale skal have et kompetenceløft, så de får ny viden om ligestilling m.v., som de kan anvende i deres undervisning.

Aktiviteter rettet mod hhv. kvinder og sprogskoler

Rettighedskampagnen har dermed haft følgende to dele:

- 1) Aktiviteter rettet mod kvinder - i form af oplæg ved kampagnens oplægsholdere på sprogcentre og i kvindeklubber/boligområder.
- 2) Aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre - i form af debat- og undervisningsmateriale - som sproglærerne kan benytte som opfølgning på kampagnens foredrag på sprogcentre.

Debat- og undervisningsmaterialet består af to publikationer:

- En debat- og undervisningsbog til sprogcentrernes kursister: "Alle har ret til ligestilling - kvindeliv i Danmark" (160 sider i A5 størrelse).
- Et arbejdshæfte til sproglærere: "Arbejdsbogen - Alle har ret til ligestilling - kvindeliv i Danmark" (80 sider i A4 størrelse).

Kampagnen for 2009-2010 har haft et team på ca. 10 oplægsholdere (5 jurister og 5 ikke-jurister med forskellig etnisk baggrund, alle kvinder). To oplægsholdere fra teamet og en række tolke deltager ved hvert foredrag.

Ligestillingsafdelingen tilknyttede ekstern konsulent, Rikke Drejer, som ansvarlig for planlægning og gennemførelse af kampagne aktiviteter rettet mod kvinder. Den eksterne konsulent har bl.a. stået for udarbejdelse af undervisningskoncept, rekruttering og opkvalificering af undervisere, samt kontakt til undervisningssteder. Den eksterne konsulent har refereret til Ligestillingsafdelingens afdelingschef og den ansvarlige fuldmægtig i Ligestillingsafdelingen.

Kampagnens formål

Foredragene på sprogskolerne og i kvindeklubberne/boligområderne har ifølge Ligestillingsafdelingen til formål:

"at bidrage til, at socialt isolerede indvandrerkvinder bliver oplyst om deres rettigheder og muligheder i relation til arbejdsliv og familieliv, økonomi og sundhed. Der er særligt fokus på det familieretlige område, og på at kvinderne får viden om ligestilling mellem kønnene, og ligestilling som en grundlæggende værdi i det danske samfund. Målet er, at kvinderne kan bruge denne viden til at agere i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag. Herunder familiens forventninger om roller og værdier" (jf. materiale fra Ligestillingsafdelingen).

Foredragene skulle - ifølge materiale fra Ligestillingsafdelingen - bl.a. indeholde følgende emner:

- *Økonomi*; ret til egen konto, ligeløn for samme arbejde eller arbejde af samme værdi, at man selv kan indgå forpligtende aftaler m.v.
- *Ægteskab, retsvirkninger og forsørgelse*; gensidig forsørgelsespligt, fælleseje, retsvirkning af "morgengaver" og andre aftaler, aftaler truffet i hjemlandet, regler om separation og skilsmisse m.v.

- *Forældremyndighed*; fælles forældremyndighed, opdragelse, forældrenes fælles beslutninger om børns liv, skole og uddannelse m.v.
- *Tvangsægteskaber og vold*; muligheder for rådgivning, støtte og hjælp, retstilstanden.

3.2 Evalueringens formål og krav

Evalueringsformål Evalueringen af Rettighedskampagnen for perioden 2009-2010 har til formål at vurdere, om målene med kampagnens foredrag (jf. ovenfor) er opfyldt. Det vil sige, om den primære målgruppe - kvinder med anden etnisk baggrund end dansk:

- Er blevet *oplyst* om deres rettigheder og muligheder i relation til arbejdsliv og familieliv, økonomi og sundhed.
- *Kan bruge* denne erhvervede viden *til at kunne agere og handle* i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag.

Herudover skal evalueringen vurdere, om den sekundære målgruppe (sprog-lærerne på sprogcentre):

- Anvender undervisningsmaterialet (fra efteråret 2009) i deres undervisning og har taget Rettighedskampagnens temaer op i undervisningen.

Evalueringens fokus er således på *målopfyldelse*, men herudover skal evalueringen også pege på *forbedringsmuligheder og anbefalinger* for en eventuel senere kampagne. Evalueringen skal hermed give viden om, hvad der - ud fra en kvalitativ vurdering - virker ved kampagnen, og hvad der ikke virker ved kampagnen.

Scoringssystem i forhold til målopfyldelse

For så vidt angår aktiviteterens målopfyldelse, benyttes i rapporten et scoringssystem med følgende muligheder i forhold til målopfyldelse:

Opnået - i høj grad
Opnået - i nogen grad
I ringe grad opnået
Ikke opnået
Kan ikke vurderes

Det bemærkes, at COWI ikke er blevet bedt om at vurdere omkostningseffektiviteten af de satspuljemidler, som kampagnen er finansieret af. For vurdering heraf henvises til kampagnens eksterne konsulents rapport.

Evalueringen har været en såkaldt "løbende evaluering", hvilket indebærer, at COWI løbende og i form af en midtvejsstatus har orienteret Ligestillingsafdelingen, kampagnens eksterne konsulent og kampagnens oplægsholdere om observationer, resultater og anbefalinger med henblik på, at Ligestillingsafdelingen har kunnet bruge disse input til løbende justering af kampagnen.

3.3 Dataindsamling og analyseramme

Dataindsamlingsmetoder

Evalueringen er baseret på følgende seks dataindsamlingsmetoder:

1. *Observation* af foredrag på sprogcentre og i kvindeklubber/boligområder.
2. *Interview* med kampagnens oplægsholdere.
3. *Evalueringskemaer* til kvinder, der har deltaget i foredrag.
4. *Fokusgruppeinterview* med kvinder, der har deltaget i foredrag.
5. *Spørgeskemaundersøgelse* i forhold til sprogcentre lærere.
6. *Interview* med sprogcentre lærere.

For yderligere om de forskellige dataindsamlingsmetoder se venligst bilag 1.

De valgte dataindsamlingsmetoder er valgt for at sikre et varieret kvalitativt og kvantitativt datagrundlag, en geografisk spredning af observerede foredrag og interview med kvinder og sprogcentre lærere, ligesom der er taget højde for, at mange af kvinderne er analfabeter, hvorfor der er anvendt et evalueringskema, som indebærer afkrydsning.

3.3.1 Analyseramme

Analyseramme: Den didaktiske relationsmodel

I løsningen af evalueringsopgaven har COWI i forhold til kampagnens ene del - "Aktiviteter rettet mod kvinder" (foredragsdelen) - bl.a. taget udgangspunkt i den didaktiske relationsmodel udviklet af forskerne Hilde Hiim og Else Hippe (Hiim og Hippe: *Læring gennem oplevelse. Forståelse og handling*. Gyldendal 2000). Modellen anses i undervisningssammenhæng som en af de mest ansette (og anvendte) modeller i forhold til målsætningen om at skabe god undervisning og læring. Modellen peger på, at undervisning og læring skal betragtes som en helhed, og at følgende seks faktorer/elementer altid skal være i fokus, hvis undervisningen/et foredrag skal blive en succes:

1. Elevernes/kursisternes læringsforudsætninger.
2. Målet med undervisningen.
3. Indholdet af undervisningen.
4. Selve læreprocessen.
5. Rammefaktorer for undervisningen.
6. Vurdering/evaluering af undervisningsindsatsen.

Ifølge Hiim & Hippe hænger de seks elementer uløseligt sammen. Det betyder, at der ikke kan ændres på et af elementerne, uden at det får indflydelse på et

eller flere af de andre elementer i modellen. Hvis elevernes læringsforudsætninger eksempelvis er ringere (eller bedre) end forventet, har det indflydelse på målene med undervisningen, som så må ned (eller op-) justeres, så der ikke er opstillet mål for deres læring, der er urealistiske.

Evaluators har benyttet modellen som analysemodel i forbindelse med evalueringen. Det indebærer bl.a., at ovenstående seks elementer er indarbejdet i dataindsamlingen. Dette er bl.a. sket ved at spørge til disse forhold i interview med kvinder, oplægsholdere og sproglærere og ved observation af foredrag.

De seks elementer vil endvidere indgå i afdækningen og vurderingen målopfyldelse og opnåede resultater og virkninger af kampagnens ene del - "Aktiviteter rettet mod kvinder" (foredragsdelen).

4 Aktiviteter rettet mod kvinder (foredragsdelen)

I det følgende vurderes den ene af Rettighedskampagnens to dele. Det drejer sig om "aktiviteter rettet mod kvinderne", hvilket indebærer vurdering af de 33 foredrag, der som del af kampagnen er afholdt på 12 forskellige sprogcentre og i 14 forskellige kvindeklubber/boligområder i løbet af evalueringsperioden (ultimo 2009-ultimo 2010).

Som beskrevet i afsnit 3.3.1 vurderes aktiviteterne og resultaterne ud fra følgende seks elementer i den didaktiske relationsmodel:

1. Elevernes/kursisternes læringsforudsætninger.
2. Målet med undervisningen.
3. Indholdet af undervisningen.
4. Selve læreprocessen.
5. Rammefaktorer for undervisningen.
6. Vurdering/evaluering af undervisningsindsatsen.

Hvert af nedenstående seks afsnit er opbygget efter samme struktur og starter således først med en *definition* på det givne element, efterfulgt af en *afdækning* af om, og i givet fald hvordan, kampagnens foredrag har taget højde for elementet i undervisningen. Hvert afsnit afsluttes med en samlet *vurdering* og *anbefalinger*.

4.1 De deltagende kvinders læringsforudsætninger

Definition på læringsforudsætninger

Med elementet "læringsforudsætninger" menes de fysiske, sociale, faglige (og psykiske) muligheder og udfordringer eleverne/kvinderne har i forhold til den aktuelle undervisning. Det vil sige de forudsætninger, de har (og ikke dem de bør være i besiddelse af).

4.1.1 Afdækning af kvindernes læringsforudsætninger

Med henblik på at vurdere, om kampagnen har taget højde de deltagende kvinders læringsforudsætninger, er det først nødvendigt at afdække, hvad der karakteriserer de deltagende kvinder og deres læringsforudsætninger.

Mange kvinder har overværet foredrag

Evalueringen viser, at i alt 979 kvinder (og herunder nogle få mænd) har overværet de i alt 33 foredrag, som kampagnen har afholdt i perioden ultimo 2009-ultimo 2010³.

De 33 foredrag fordeler sig således, at 17 er afholdt på sprogcentre og 16 er afholdt i kvindeklubber/boligområder. Der er nogle steder afholdt flere foredrag. De 17 foredrag afholdt på sprogcentre dækker således over 12 forskellige sprogcentre, mens de 16 foredrag afholdt i kvindeklubber/boligområder vedrører 14 forskellige kvindeklubber/boligområder⁴. Foredragene har været geografisk spredt. Der er således afholdt foredrag på/i både Sjælland, Fyn og Jylland (for oversigt over sprogcentre og kvindeklubber/boligområder, hvor kampagnen har afholdt foredrag i perioden ultimo 2009-ultimo 2010 se venligst bilag 2).

De 17 foredrag på sprogcentre har haft deltagelse af 736 kvinder (og herunder nogle få mænd), mens i alt 243 kvinder er blevet undervist om rettigheder ved de 16 foredrag i kvindeklubber og boligområder, jf. nedenstående tabel.

Oversigt over antal deltagere ved foredrag på hhv. sprogcentre og i kvindeklubber/boligområder i perioden ultimo 2009-ultimo 2010:

Foredragets lokalitet	Antal deltagere	Gennemsnitlige antal deltagere
17 foredrag på 12 forskellige sprogcentre	736	43
16 foredrag i 14 forskellige kvindeklub/boligområder	243	16
	979 deltagere i alt	

Kvinderne kommer fra mange forskellige lande - 86 i alt

Evalueringen viser, at kvinderne kommer fra mange forskellige lande - i alt 86 forskellige lande. Flest kommer fra mellemøstlige og/eller arabisktalende lande (491 personer), men der er også en del fra (sydøst)asien (231 personer) og fra østeuropæiske lande (110 personer). (For oversigt over hvilke lande kvinderne kommer fra, se venligst bilag 3).

Kvinderne, som har overværet foredragene, er også kendetegnet ved at være i meget forskellige aldre og er således aldersmæssigt spredt fra under 17 år til ca. 70 år. Størst repræsentation findes i aldersgruppen 31-40 år med 34,2 %,

³ Tallet på de 979 personer er fremkommet ved en optælling af de evalueringsskemaer, som de deltagende kvinder har udfyldt ved de i alt 33 foredrag.

⁴ Der er desuden i perioden afholdt endnu et foredrag. Det var i Den Tamilske forening den 19. marts 2010. Evaluator har dog ikke evalueringsskemaer fra dette arrangement.

men der er også mange i alderen 21-30 år og 41-50 år (henholdsvis 27,6 % og 25,2 %), jf. tabellen nedenfor:

Oversigt over alder på kvinder, som har deltaget i kampagnens foredrag i perioden ultimo 2009-ultimo 2010:

Aldersgruppering	Total	%
<17 år	4	0,4 %
17-20 år	26	2,9 %
21-30 år	251	27,6 %
31-40 år	312	34,2 %
41-50 år	230	25,2 %
51-60 år	77	8,5 %
61-70 år	10	1,1 %
> 70 år	1	0,1 %
Ikke angivet	68	-
Grand Total	979	100 %

De deltagende kvinder har endvidere været kendetegnet ved, at de allerfleste har børn. 75 % af kvinderne har således i evalueringsskemaerne angivet, at de har børn.

Tre typer af deltagende kvinder

Overordnet kan respondenterne deles op i tre grupper:

- 1) Der er de unge, som er kommet til Danmark for nyligt på baggrund af familiesammenføring med en nydansk eller dansk mand.
- 2) Der er mellemgruppen, som har boet i Danmark i en række år, og som ofte har været igennem et par barsler og eventuelt været i beskæftigelse ind i mellem.
- 3) Der de ældre kvinder (op til 70 år), som oftest er 1. generations indvandrere, der har boet mange år i Danmark. De kom primært hertil som familiesammenførte til arbejdskraftindvandrere fra mellemøsten.

Kvindernes danskniveau

COWI har som del af evalueringen spurgt sprogcenterlærere, hvis kursister har deltaget i kampagnens foredrag, hvilken danskuddannelse deres kursister går på. Svarerne fra sproglærerne viser, at der har været flest sproglærere, som har haft Danskuddannelse 2 (DU2)-elever med til foredragene, efterfulgt af Danskuddannelse 1 (DU1)- og Danskuddannelse 3 (DU3)-elever (for beskrivel-

se af, hvad der kendetegner kursister/målgrupper på henholdsvis Danskuddannelse 1, 2 og 3 se venligst bilag 4)⁵. Tallene viser, at hovedparten af kvinderne har et lavt danskniveau, og at mange af dem kun har gået få år i (folke/grund)skole i deres oprindelseslande.

Tabel der viser, hvilke danskuddannelser sproglæreres kursister går på:

Hvilke hold kommer dine kursister, som deltog i foredraget, fra?	
DU1	56 %
DU2	78 %
DU3	33 %

Evaluators har ikke tal for danskniveauet hos de kvinder, som overværede foredrag i kvindeklubber/boligområder, men det vurderes, at danskniveauet har været nogenlunde svarende til danskniveauet ved foredragene i sprogcentre - måske med lidt flere på Danskuddannelse 1-niveau i kvindeklubberne/boligområderne.

Kampagnens brug af tolke

Da et flertal af kvinderne har et danskniveau svarende til Danskuddannelse 1 eller 2, har Ligestillingsafdelingens eksterne konsulent sørget for at bestille tolke til alle foredrag i kvindeklubber/boligområder og på sprogcentre (med undtagelse af de to foredrag på Helsingør sprogcenter, hvor der til et Danskuddannelse 2- og Danskuddannelse 3-hold ikke var tolke). Tolkene har oversat det, som kampagnens oplægsholdere har fortalt.

Kampagnen har dog ikke haft ressourcer til, at alle sproggrupper kunne få en tolk. Der har været tolke til de sproggrupper, der var flest kvinder fra til det givne foredrag. Dette forhold har ved nogle foredrag haft den effekt, at enkelte kvinder har valgt at forlade foredraget undervejs, da de ikke forstod, hvad oplægsholderne sagde⁶. Resultatet af denne praksis har betydet, at kun de kvinder som havde en tolk eller som kunne forstå foredraget uden tolk (evt. pga. hjælp fra en anden kvinde eller fra en dansklærer) blev til foredragene.

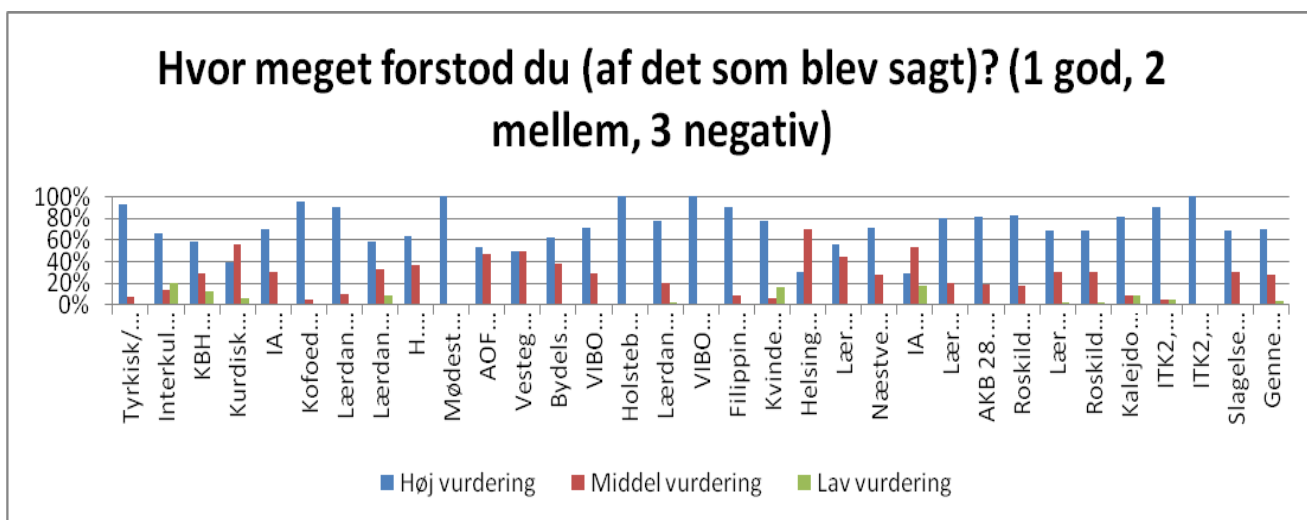
Dette forhold afspejler sig i kvindernes svar i evalueringsskemaet, hvor de blev spurgt, hvor meget de forstod af det, som blev sagt ved foredragene. Her viser nedenstående tabel - der i kronologisk rækkefølge viser, hvad kvinderne har

⁵ Det bemærkes at tallene baserer sig fra svar fra 16 sproglærere fra 10 forskellige sprogcentre og at fordelingen mellem DU1, 2 og 3 dermed godt kan være anderledes på de øvrige sprogcentre, som har haft besøg af kampagnen. Det bemærkes endvidere, at summen af tallene i tabellen ikke giver 100 %, idet sproglærerne har haft mulighed for at krydse af ved både DU1, DU2 og DU3.

⁶ Det bemærkes, at disse personer dermed ikke har udfyldt evalueringsskemaer, hvorfor de ikke er talt med i de i alt 979 personer, som har overværet de i alt 33 foredrag, som evalueringen omhandler.

svaret på spørgsmålet ved hvert af de 33 afholdte foredrag⁷ - at 70 % af kvinderne i gennemsnit har givet en høj vurdering (det vil sige, har forstået meget eller alt), 27 % har givet en middel vurdering, mens 3 % har givet en lav vurdering (har forstået meget lidt eller intet)⁸. Tallene viser således, at mange har forstået, hvad kampagnens undervisere har sagt, men at under en tredjedel ikke har forstået alt, hvad kampagnens oplægsholdere har sagt.

4.1.2 Vurdering af læringsforudsætninger

Evaluators vurdering af læringsforudsætninger

Evalueringen viser, at det med Rettighedskampagnen i en periode på ca. 1 år (ultimo 2009-ultimo 2010) er lykkedes at formidle kampagnens budskaber til mange kvinder (og nogle få mænd). I alt har 979 personer overværet et af de i alt 33 foredrag, som er gennemført i perioden. Hovedparten af deltagerne fra sprogskolerne er danskuddannelse 1- eller 2-kursister med begrænset eller kort skoleuddannelse bag sig og med begrænsede danskundskaber (men der har også været kursister på danskuddannelse 3, som har en mellemlang eller lang uddannelse fra deres oprindelsesland). Hermed vurderes et flertal af tilhørerne at hører under Rettighedskampagnens målgruppedefinition ("kvinder med anden etnisk baggrund end dansk, der som udgangspunkt er karakterise-

⁷ Det bemærkes, at foredragene den 7. og 8. oktober 2010 hos Roskilde Sprogcenter i tabellerne i resten af rapporten er slået sammen, da sprogcenteret har sendt evalueringsskemaerne tilbage til evaluator samlet og evaluator dermed ikke har mulighed for at vide, hvilke skemaer der hører til hvilken dag.

⁸ Det bemærkes, at den laveste score er givet fra kursisterne fra Helsingør Sprogcenter, hvor alene 30 % har givet en høj score, mens 70 % har givet en mellem score (ingen har givet en lav score). Kendetegnet for disse kursister er dog, at der var tale om Danskuddannelse 2 og 3 kursister, som modtog undervisning uden brug af tolk. COWI har efterfølgende interviewet kursisterne, og det var tydeligt, at de havde forstået budskaberne og kunne huske det, underviserne havde fortalt. Den "lavere" score flere har givet, tolkes derfor at hænge sammen med, at disse kursister ved, at de kan blive endnu bedre til dansk, og at de derfor ikke endnu forstår dansk helt perfekt.

ret ved at være lavt uddannede⁹), hvormed målsætningen om at nå denne målgruppe vurderes **opnået - i høj grad**.

De 979 personer er endvidere kendetegnet ved, at de kommer fra 86 forskellige lande, at hovedparten har haft tolke til foredragene, men ikke alle, at de bor forskellige steder i Danmark og de har forskellige aldre - fra under 17 år og op til over 70 år. Til nogle foredrag har der været få personer (f.eks. var der 8 deltagere til foredragene i henholdsvis Mødestedet i Ikast og hos Bydel mødrene i Århus), mens der hos andre var mange - hos Slagelse Sprogcenter var der 79 personer og hos Næstved Sprog- og Integrationscenter 76 personer.

Tilhørernes forskellige antal, karakteristika og læringsforudsætninger stiller store krav til kampagnens oplægsholdere, som i deres foredrag skal kunne håndtere dette.

Det er evaluators vurdering, at foredragsholderne i høj grad har mestret den svære kunst, det er at undervise personer med forskellige læringsforudsætninger.

Evaluator har overværet seks foredrag, og det er tydeligt, at foredragsholderne på bedste vis forsøger at tilpasse deres undervisning efter netop den personskare, de står over for. Det gør de bl.a. ved at have en god dialog med tolkene, så de kan melde tilbage, hvis der er ting, kvinderne ikke forstår, ved at foredragsholderne stiller spørgsmål til tilhørerne, ved at de aflæser tilhørernes kropssprog og interesse, og ved at foredragsholderne improviserer og f.eks. holder en pause, når der er behov for det.

Adspurgt svarer både sproglærere og kvinder, som har deltaget i foredragene, at de som udgangspunkt finder, at oplægsholderne er rigtig gode til at tilpasse undervisningen til målgruppen. De peger dog på to forhold, som de ikke synes, at oplægsholderne i tilstrækkelig grad er opmærksomme på:

- 1) Det ene forhold er viden om danskuddannelse 1's "begrænsninger", som indebærer, at mange kursister på danskuddannelse 1 ikke kan gå videre på danskuddannelse 2 (eller 3) og dermed ikke har mulighed for senere at starte på en kort- eller mellemlang uddannelse. Når oplægsholderne i foredragene ofte opfordrer kvinderne til at tage sig en uddannelse, så de f.eks. kan få et job, er det således ikke muligt for gruppen af danskuddannelse 1-kursister.
- 2) Det andet forhold, hvor oplægsholderne godt kunne være mere præcise, er i forhold til, hvad forskellene er i rettigheder og muligheder, når en kvinde (eller mand) har henholdsvis midlertidig opholdstilladelse eller permanent opholdstilladelse. Det er kvinderne meget interesseret i at vide, især fordi flere er i forhold, hvor deres mand har permanent

---

⁹ Hvorvidt kvinderne også har været "socialt isolerede", jf. Ligestillingsafdelingens målsætning herom, har evaluator ikke haft mulighed for at undersøge.

opholdstilladelse, men hvor de selv kun har midlertidig opholdstilladelse¹⁰.

Evaluator har i interview med oplægsholderne spurgt ind til spørgsmålet om kvindernes læringsforudsætninger. Oplægsholderne har hertil givet udtryk for, at de gerne så, at de havde yderligere viden om den givne målgruppe, de skal undervise før selve foredraget, så kan forberede sig og tilpasse foredragene i endnu højere grad end nu.

Evalueringen viser således, at der er et ønske om yderligere viden om tilhørernes læringsforudsætninger, men også at der er stor tilfredshed med og anerkendelse af måden kampagnens oplægsholdere går til opgaven på og udfører undervisningen på. Her peges bl.a. på, at oplægsholderne ved hvert foredrag forsøger at tage udgangspunkt i de forudsætninger, som den givne målgruppe har, og ikke et sæt af faste forudsætninger, som tilhørerne bør have. Dette indebærer, at der anvendes en undervisnings-differentieret tilgang, hvor undervisningen tilpasses de forhold og de læringsforudsætninger, som er til stede ved det givne foredrag.

4.1.3 Anbefalinger i forhold til læringsforudsætninger

Evaluators anbefalinger i forhold til læringsforudsætninger

I forhold til en eventuel fremtidig rettighedskampagne anbefaler evaluator følgende i forhold til læringsforudsætninger:

- *At Ligestillingsafdelingen undersøger muligheden for, at oplægsholderne kan få yderligere viden om tilhørernes baggrunde og læringsforudsætninger før foredragene. Såfremt denne viden ikke kan fås fra f.eks. sprogcentrenes koordinatore, anbefaler evaluator, at oplægsholderne som start på foredragene spørger tilhørerne om deres dansk-niveau, om hvor lang tid de har boet i Danmark, om de har midlertidig eller permanent opholdstilladelse m.v.*
- *At foredragene fremover tilpasses Danskuddannelse 1-kursisters "begrænsninger", jf. ovenfor, og informere om forskelle i rettigheder og muligheder ved henholdsvis midlertidig og permanent opholdstilladelse.*
- *At det overvejes, om der er mulighed for at målrette foredragene mere med udgangspunkt i tilhørernes læringsforudsætninger. F.eks. ved at afholde foredrag for henholdsvis dem, der ikke kan dansk og har behov for tolk, og dem der kan godt nok dansk til at klare sig uden tolk - sidstnævnte er med succes blev afprøvet på Helsingør Sprogcenter.*

¹⁰ En kvinde sagde f.eks. ved et af foredragene hos Lærdansk i Århus: "Min mand siger, at jeg ikke har samme rettigheder som han, da jeg kun har midlertidig opholdstilladelse, mens min mand har statsborgerskab. Er det rigtigt?".

- *At det overvejes at selektere mere blandt tilhørerne, således at kvinder med ringe danskkundskaber og ingen tolk ikke deltager i foredragene, da de får for lidt ud af foredragene, og da det skaber røre, når de (ofte) forlader undervisningen. Dette vil bidrage til at sikre, at et større antal forstår, hvad der bliver sagt ved foredragene.*

4.2 Mål med undervisningen

Definition på mål med undervisningen

"Mål med undervisningen" vedrører, om der er klare og veldefinerede mål med undervisningen. Om målene er operationaliseret, det vil sige, om underviserne arbejder ud fra målsætningerne i deres undervisning, og om alle parter - elever og oplægsholdere - er bekendte med målsætningen/-erne.

4.2.1 Afdækning af mål med undervisningen (foredragsdelen)

Med henblik på efterfølgende at kunne vurdere, om ovenstående forhold er opfyldt ved kampagnens foredrag, afdækkes først, hvad målene med undervisningen er:

Målene med undervisningen

Ligestillingsafdelingen har stillet klare og veldefinerede mål op for kampagnens foredrag på sprogcentre og i kvindeklubber/boligområder. Målene er, at de deltagende kvinder:

1. *Bliver oplyst* om deres rettigheder og muligheder i relation til arbejdsliv og familieliv, økonomi og sundhed.
2. *Kan bruge* denne erhvervede viden *til at kunne agere og handle* i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag.

Afdækning af 1. mål: Kvinderne skal oplyses om deres rettigheder og muligheder

Med henblik på at *oplyse* kvinderne om deres rettigheder har kampagnens eksterne konsulent, der har stået for kampagnen og for dialogen med kampagnens oplægsholdere, udarbejdet en oversigt over emner, som oplægsholderne *skal* nå igennem, når de underviser. Det drejer sig om følgende emner:

Obligatoriske emner

- Ægteskab, Skilsmisse, Fælleseje/særeje
- Økonomi: ret til egen bankkonto, Aftaler/underskrift på lån
- Reproduktive rettigheder: Prævention, abort
- Vold: (fakta) lovgivning, dokumentation, hjælpemuligheder
- Voldtægt: (fakta) lovgivning, anmeldelse, hjælpemuligheder.

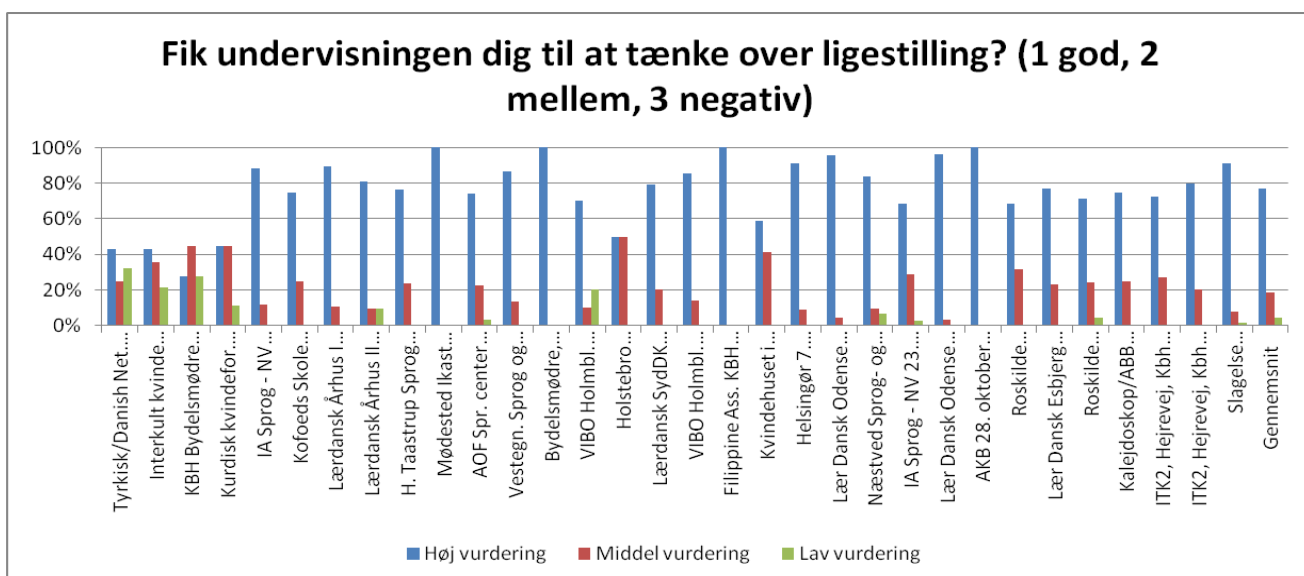
Herudover er der en række valgfrie emner, som oplægsholderne *kan* medtage i deres undervisning, hvis de har tid hertil. Disse emner er:

Valgfrie emner

- Arv, Arbejdsmarked, Børneopdragelse (ligestilling drenge og piger), deltagelse i samfunds- og foreningslivet.

Med henblik på at kunne vurdere, om kvinderne selv oplever, at de er blevet oplyst om deres rettigheder og muligheder, har COWI stillet spørgsmål herom i de evalueringsskemaer, som tilhørerne har udfyldt som afslutning på foredragene.

Kvinderne er bl.a. blevet spurgt om, hvorvidt undervisningen (foredraget) fik dem til at tænke over ligestilling. I gennemsnit svarer tre ud af fire (77 %) "ja" og giver en god bedømmelse, 19 % har givet en mellem bedømmelse, mens 4 % har givet en negativ bedømmelse, det vil sige "nej".

Figuren viser, at der er sket en udvikling i "høj vurdering" fra målingens start i ultimo 2009 - hvor de første fire foredrag scorer langt under gennemsnittet og hvor relativt mange gav en lav vurdering, det vil sige ikke mente, at undervisningen fik dem til at tænke over ligestilling - til de efterfølgende målinger, hvor der generelt er givet mange "høje vurderinger".

Den store andel af tilhørere, som har svaret "ja" hertil, er blevet bekræftet i de interview, COWI har gennemført med udvalgte kvinder. Kvinderne giver her udtryk for, at de har fået viden om mænd og kvinders rettigheder og pligter, som de ikke havde før. En kvinde, som overværede et af kampagnens foredrag hos IA Sprog i Københavns Nordvest kvarter, siger f.eks.:

"Vi fik ting at vide, som vi ikke vidste i forvejen, men det lærte vi. For eksempel om kvinders rettigheder. Jeg vidste f.eks. ikke det med fælleseje og særeje, og hvad det betyder for f.eks. guld og ejendom. Jeg vidste ikke, at man kan få

særeje og jeg vidste ikke, hvilken betydning fælleseje og særeje har ved skilsmisse [...]. Jeg vil ikke selv have særeje, men jeg vil fortælle en ugift kvinde, at hun skal overveje særeje. Jeg vil fortælle min datter det" (Kvinde, IA Sprog, København NV).

En anden kvinde siger:

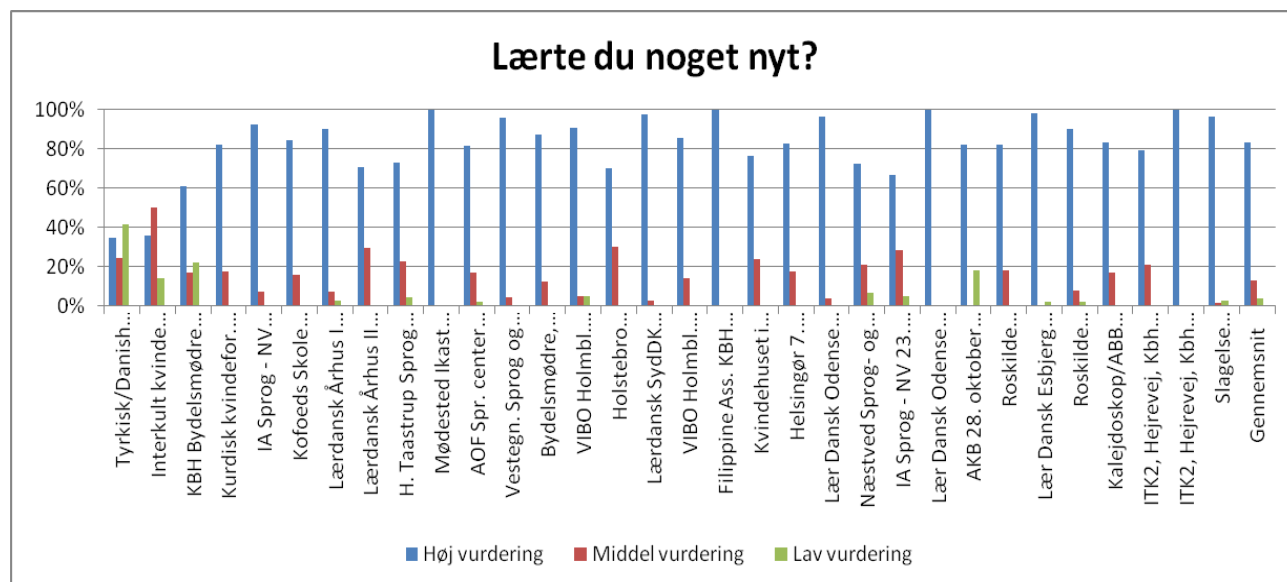
"Vi hørte om fælles- og særeje, om skilsmisse, børneopdragelse, opholdstilladelse og statsborgerskab. Vi lærte, at mænd og kvinder skal være ligestillet, at der skal være ligestilling mellem mænd og kvinder, at man skal snakke sammen og prøve at finde ud af det sammen. Nu er vi blevet bevidste om disse ting. Så bliver vi stærkere" (Kvinde, IA Sprog, København NV).

En sproglærer har samme opfattelse som kvinderne. Sproglæreren udtaler:

"Foredragene er rigtig gode, for kvinderne får viden, som ruster dem i forhold til deres mænd, som ikke altid har viden om regler eller har fortalt versionen, som passer dem [dvs. mændene]" (Sproglærer, sprogcenter).

Kvinderne får ny viden ved foredrag

COWI har også i evalueringsskemaerne spurgt tilhørerne, om de oplever, at de har lært noget nyt (i forbindelse med foredragene). Her svarer 83 % af kvinderne i gennemsnit, at de har lært noget nyt. 13 % giver en mellem vurdering, mens 4 % svarer negativt, det vil sige, at de ikke mener, de har lært noget nyt eller har lært meget lidt nyt.

Figuren viser - som det var tilfældet med den sidste figur - at der er sket en udvikling i "høj vurdering" fra målingens start i ultimo 2009 - hvor de første fire foredrag scorer langt under gennemsnittet og hvor relativt mange gav en lav vurdering - til de efterfølgende målinger, hvor der generelt er givet mange "høje vurderinger".

At kvinderne har lært noget nyt og har fået ny viden bekræftes i de fokusgruppeinterview, som COWI har afholdt med kvinder 1½-2 måneder efter kampagnens foredrag. I fokusgruppeinterviewene har kvinderne remset op, hvad de kan huske fra foredragene. Det er evaluators vurdering, at kvinderne kan huske meget fra foredragene, som har varet cirka 2-2½ time. Kvindernes nye viden fremgår af følgende citater:

"Det er godt, når kvinder fra forskellige lande får information om lovgivning, hvordan jeg kan få hjælp og hvilken hjælp jeg kan få. Vi hørte om forskellige typer af vold - det handler ikke kun om at blive slået, om fysiske vold, men også psykisk, økonomisk og seksuel vold og fra familie og svigermor. Vi hørte også om, hvordan man kan arve, om testamente, om gæld, om at underskrive ved lån" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

"Der var mange emner, men jeg kan især huske emnerne vold mod børn, vold mod kvinder, opholdstilladelse, økonomi. Selvfølgelig vidste vi godt mange ting omkring børneopdragelse og vold mod børn osv. i forvejen. Men der var da også mange nye ting, jeg ikke vidste. Jeg kan ikke helt huske alle emnerne, men f.eks. det med økonomien [fælleseje/særeje] var nyt og jeg vidste ikke, at man kunne have to forskellige konti" (Kvinde, Odense Sprogcenter).

"Det var godt. Vi er udlændinge og vi ved ikke de ting. Vi lærte mange mange ting. F.eks. om hjælp, hvis man har problemer. Vi lærte om at blive skilt og om børneopdragelse. Om smykker og penge - at vi skal skrive, at det er vores egne [særeje]. [...] Jeg vil ikke selv gøre det [få særeje], men det er godt at vide, at man kan få det" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

"Det var godt med emnerne, men vi vil gerne vide endnu mere. Om gæld osv. og om rettigheder, når man ikke har arbejde i Danmark. Vi vil også gerne vide mere om lovgivning - især hvad man kan kræve som kvinde fra sin mand i forhold til penge og økonomi" (Kvinde, Høje Taastrup Sprogcenter).

To kvinder fra IA Sprog i København siger:

"Jeg synes også at det [foredraget] var rigtigt godt. Det er godt, at en mand ikke har ret til at sige, at nu skal vi have sex, nu skal du vaske op osv." (Kvinde, IA Sprog, København NV).

"Jeg er glad for, at man her i Danmark ikke må være gift med mere end en! Hvis en mand er gift derhjemme, kan han ikke tage kone nr. 2 med til Danmark" (Kvinde, IA Sprog, København NV).

Interviewene med kvinderne viser, at de især husker:

- Reglerne om ægteskab og skilsmisse (og herunder reglerne om hustrubidrag og fordeling af børn ved skilsmisse).

- At mænd og kvinder har ret til lige løn.
- At døtre og sønner har lige rettigheder.
- At der er forskellige typer af vold.
- At man ikke må skrive under på noget, man ikke har læst først.

Kvinderne husker også, at de har hørt om fælles- og særeje, men når vi har spurgt ind til, hvad fælles- og særeje er, har nogle haft svært ved at huske forskellen og hvorfor de bør overveje at få særeje. Tilsvarende gør sig gældende i forhold til opløsning af ægteskaber indgået i udlandet (skilsmisse), som også er et kompliceret emne, hvor det er svært for flere at forstå, hvad reglerne er, og hvad man skal gøre.

Foruden de deltagende kvinder selv, har COWI også spurgt sprogskolelærerne, hvordan de vurderer deres kursisters udbytte af foredragene. Sproglærerne svarer hertil, at det er deres indtryk, at deres kursister enten var meget tilfredse eller tilfredse. Det er ikke sproglærernes opfattelse, at nogle var utilfredse med foredragene.

4.2.2 Afdækning af 2. mål: Kvinderne skal kunne bruge erhvervede viden til at kunne agere og handle ved barrierer for ligestilling i deres hverdag

Beskrivelse af indsats

Kampagnens mål om, at kvinderne "*kan bruge* denne erhvervede viden *til at kunne agere og handle* i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag" søges i kampagnen opfyldt ved, at oplægsholderne som del af oplysningen om de forskellige emner (jf. ovenfor) oplyser kvinderne om, hvem de skal henvende sig til, hvis de eksempelvis ønsker at blive skilt (Statsamtet), ønsker særeje (advokat eller gratis Retshjælp), udsættes for vold (LOKK¹¹ eller politiet) m.v.

Som afslutning på foredraget lægger kampagnens oplægsholdere eller sprogskolernes koordinatører tillige oftest et 6-siders papir med telefonnumre og webadresser på relevante aktører og myndigheder, som kvinderne kan tage med hjem og bruge, hvis de får behov for det. Papiret er udarbejdet af Ligestillingsafdelingens eksterne konsulent. Ved nogle af kampagnens første foredrag uddelte oplægsholderne også LOKKs lille gule folder, som kan være i en pung, og som på forskellige sprog giver oplysninger om, hvor man kan henvende sig, hvis man udsættes for vold.

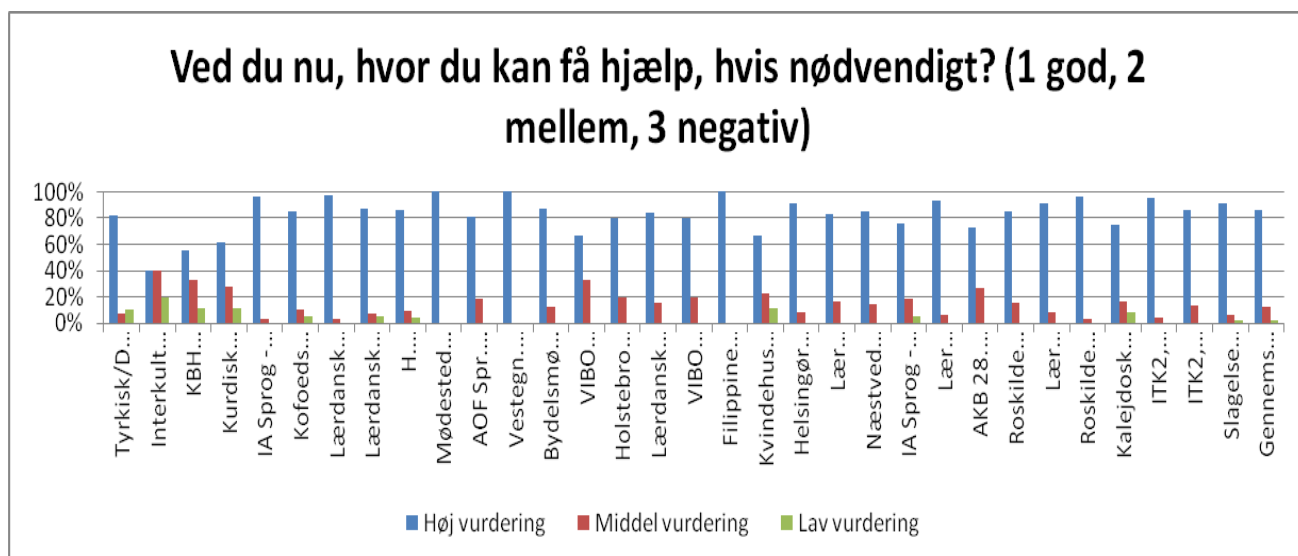
Kvindernes umiddelbare vurdering ved oplægs afslutning

Kvinderne er ved afslutning på foredragene i evalueringsskemaet blevet bedt om at tage stilling til, om de på baggrund af foredragene har fået viden om, hvor de skal henvende sig, hvis de har behov for hjælp.

¹¹ Landsorganisation af kvindekrisecentre.

På spørgsmålet "Ved du nu, hvor du kan få hjælp, hvis nødvendigt?", har 86 % i gennemsnit sat kryds ved en positiv vurdering, 12 % under en middel vurdering og 2 % under en negativ vurdering. Et meget stort antal af kvinderne giver således udtryk for, at de ved foredragernes slutning ved, hvilke myndigheder m.v., som de kan kontakte, hvis de har et behov.

At der stadig er forbedringsmuligheder i forhold til denne del af kampagnens mål, viser evaluators efterfølgende interviews med udvalgte kvinder dog. Mange kan godt 1½-2 måneder efter foredraget huske, hvem de skal kontakte, hvilket ses af følgende citat, hvor evaluator har bedt kursister fra et sprogcenter svare på, hvad de vil sige til en veninde, som beder om hjælp, fordi hendes mand slår:

"Hun skal ringe til hotline [LOKKs] eller tale med egen læge, politi eller sagsbehandler. Hun kan bede om tolk" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

Interviewene med udvalgte kvinder viser dog også, at der er kvinder, som er usikre og f.eks. svarer "Kommunen eller min sagsbehandler?" på spørgsmålet om, hvem de skal kontakte i givne situationer.

Et eksempel er en kvinde fra et afrikansk land, som selv er udsat for en voldelig mand, men som i interview med evaluator sagde, at hun ikke vidste, at hun kunne få hjælp fra LOKK. Hun kunne huske, at hun kunne ringe til politiet, men det ville hun ikke.

Evaluator har i interviewene med kvinderne også spurgt dem, om de har det 6-siders papir, som de fik uddelt efter foredraget (og som indeholder telefonnumre, adresser og web-adresser på relevante myndigheder m.v., der kan hjælpe, hvis der er behov herfor). Her var det generelle billede, at få stadig havde papirerne. De øvrige kunne ikke huske, hvor de havde papiret henne, eller de fortalte, at de havde smidt det ud, glemt dem på sprogskolen eller ikke taget det. To kvinder siger f.eks.:

"Numrene, hvor man skal henvende sig, var nyt for mig. Det var godt for dem, der ikke ved, hvor man skal gå hen [for at få hjælp]. Nogle tog det der papir med hjem, hvor der [bl.a.] var oplysninger om gratis advokatbistand, men jeg tog det ikke. Vi har ikke problemer - derfor tog vi det ikke" (Kvinde, Høje Taastrup Sprogcenter).

"De fortalte om, hvor man skal henvende sig, og om at advokat er gratis. De sagde et nummer, men det kan jeg ikke huske. Papirerne vi fik, har jeg smidt ud" (Kvinde fra Helsingør Sprogcenter).

Mens nogle kvinder således ikke tog papiret, fordi de ikke så det som vigtigt, da de ikke havde problemer p.t., gav andre udtryk for, at de gerne ville have kontaktoplysningerne, men at de syntes, at papirerne fyldte for meget og ikke kunne have i tasken. De så hellere, at der blev udarbejdet en lille folder som den fra LOKK eller den lille røde folder, som er udgivet i forbindelse med oplysningskampagnen "Stop volden – bryd tavsheden" som minister for ligestilling og Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration har gennemført i 2010 i samarbejde med LOKK og COWI¹².

En kvinde siger:

"Det kunne være godt med en lille folder - og gerne på tyrkisk. Vi vil gerne have noget skriftligt materiale, som er let, men ikke at vi skal gå på nettet. Det er der mange kvinder, der ikke kan" (Kvinde, Høje Taastrup Sprogcenter).

De interviewede sproglærere er enige heri. De har i interview med evaluator givet udtryk for, at de finder, at papiret på 6-sider med fordel kan bruges som del af undervisningen i forhold til danskuddannelse 2- og 3-kursister, men at der er behov for en helt enkelt folder, som kan forstås af danskuddannelse 1-kursister, og som helt enkelt forklarer, hvor man skal henvende sig, hvis der er behov herfor.

4.2.3 Vurdering af de to mål

Evaluators vurdering af de to mål

Det er evaluators vurdering, at der er klare og veldefinere mål med foredragene. At kampagnens oplægsholdere er bekendte med disse og at de i foredragene sørger for at operationalisere målene. Det vil sige, at de arbejder ud fra de to overordnede mål i deres undervisning.

For så vidt angår, om målgruppen for foredragene også er bekendte med foredragernes to overordnede mål, er det evaluators vurdering, at kampagnens oplægsholdere godt kan være mere eksplicite omkring dette. Det kan f.eks.

¹² I kampagnen var der fokus på at bryde tavsheden og tabuet om vold mod etniske minoritetskvinder. Kvinderne er blevet oplyst om, at vold er uacceptabelt og ulovligt, samt hvilke muligheder de har for at kunne agere i forhold til volden. I forbindelse med kampagnen blev der uddelt en lille rød folder (i kredittkort-størrelse), som på ni forskellige sprog oplyser, hvor man kan få hjælp og rådgivning, hvis man er udsat for vold.

gøres ved at starte foredragene med oplyse, at målene med kampagnens foredrag er, at kvinderne skal oplyses om deres rettigheder og muligheder, og at de skal vide, hvordan de skal handle, og hvem de skal kontakte, hvis der opstår et behov.

For så vidt angår kampagnens mål om, at kvinderne "*Bliver oplyst om deres rettigheder og muligheder i relation til arbejdsliv og familieliv, økonomi og sundhed*" er det evaluators vurdering, at dette mål er **opnået - i høj grad**.

COWIs observation af undervisningen, de høje vurderinger i evalueringsskemaer og interview med udvalgte kvinder og sproglærere viser, at kvinderne qua kampagnen lærer nyt og får ny viden om ligestilling, som de ikke havde i forvejen. For flere er der virkelig tale om "eye openers", når de får at vide, hvilke rettigheder de har. For flere er oplysninger om, at man selv bestemmer, om man vil skilles, om man vil have abort, at man kan få særeje, og at man ikke skal skrive under på noget, uden at vide hvad, man skriver under på - således helt klart ny viden, som de ikke havde i forvejen.

For så vidt angår kampagnens mål om, at kvinderne "Kan bruge den erhvervede viden til at kunne agere og handle i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag" er det evaluators vurdering, at dette mål er **opnået - i nogen grad**. Evalueringsskemaerne viser således, at et flertal af kvinderne giver udtryk for, at de ved, hvor de kan få hjælp, hvis nødvendigt. Dette bekræftes i nogen grad i interviewene med udvalgte kvinder. Mens nogle kvinder har godt styr på, hvem de skal kontakte i givne situationer, kan andre ikke huske, hvilken myndighed eller aktør, som er den mest oplagte at kontakte i en given situation.

Evalueringen viser, at kun få af kvinderne, som er interviewet, har det 6-siders papir, som er udarbejdet i forbindelse med kampagnen og som indeholder navne, telefonnumre og webadresser på relevante myndigheder og aktører, som kan kontaktes, hvis der er behov herfor.

4.2.4 Anbefalinger i forhold til de to mål

Evaluators anbefalinger i forhold til de to mål

Det er evaluators vurdering, at der i en eventuel fremtidig rettighedskampagne vil kunne opnås større målopfyldelse i forhold til målet, hvis der i forbindelse med kampagnen udarbejdes en lille folder som den, der er udarbejdet i forbindelse med den tidligere omtalte oplysningskampagne målrettet etniske minoritetskvinder.

Andre virkemidler kan også overvejes med henblik på at sikre større målopfyldelse - f.eks. udviklingen af en plakat med oplysninger om, hvem man skal kontakte, hvis man har brug for hjælp i forhold til skilsmisse, vold, ønske om abort osv.

I det hele taget vurderer evaluator det som givtigt, at der udarbejdes en egentlig kommunikations- og kampagnestrategi for kampagnen med beskrivel-

se af kommunikationstiltag, der kan bidrage til at de ønskede resultater med kampagnen nås. I den forbindelse anbefales det, at der også udarbejdes en visuel design-identitet for kampagnen, således at alt materiale fra kampagnen får samme logo og grafisk identitet (det være sig på powerpoint-oplæg, debat- og undervisningsmateriale, plakater, små foldere m.v.). Ligeledes anbefales det, at Ligestillingsafdelingens hjemmeside også opdateres med oplysninger om kampagnen, således at interesserede kan læse om kampagnen på siden (der foreligger p.t. ingen information om Rettighedskampagnen på Ligestillingsafdelingens hjemmeside).

Evaluators anbefaler derfor følgende i forhold til de to mål:

- *At foredragernes målgruppe gøres bekendt med, hvad foredragernes to mål er. Det kan f.eks. gøres ved at starte foredragene med oplysning om målene med kampagnens foredrag er, at kvinderne skal oplyses om deres rettigheder og muligheder, og at de skal vide, hvordan de skal handle, og hvem de skal kontakte, hvis de har behov herfor.*
- *At der udarbejdes en lille folder, i stil med den folder som er udarbejdet i forbindelse med oplysningskampagnen ("Stop volden – bryd tavsheden") målrettet etniske minoritetskvinder, som kvinderne kan have i deres pung eller taske, og som på en enkel måde beskriver, hvilke myndigheder og aktører man skal henvende sig til i givne situationer.*
- *At der udarbejdes en egentlig kommunikationsstrategi for kampagnen med beskrivelse af relevante kommunikationstiltag og at der i den forbindelse også udarbejdes en visuel design-identitet for kampagnen.*

4.3 Indholdet af undervisningen

Definition på indholdet af undervisningen

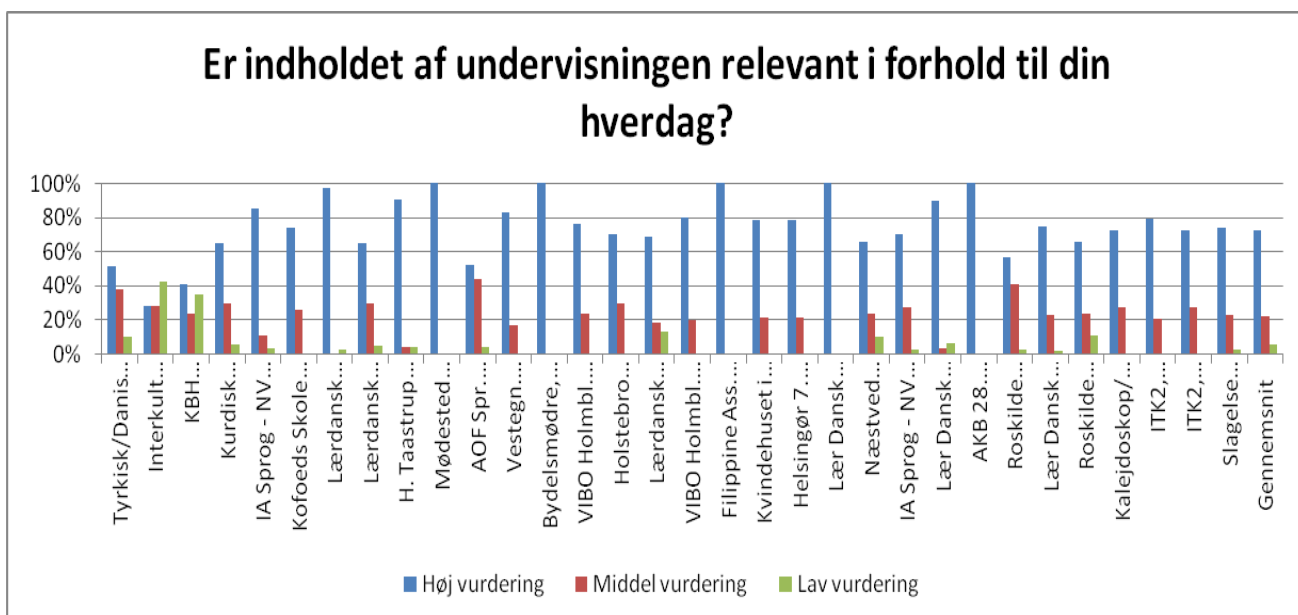
Elementet "indholdet af undervisningen" defineres som det, undervisningen drejer sig om. Det vil sige, hvad der rent fagligt skal indgå i kampagnens foredrag for at nå de mål, der ønskes opnået med kampagnens foredrag, jf. ovenfor (afsnit 4.2). Herudover indebærer elementet, hvordan indholdet vælges og tilrettelægges, og om det opfattes som vedkommende og relevant for tilhørerne.

4.3.1 Afdækning af indholdet af undervisningen

Som tidligere beskrevet (jf. afsnit 4.2 - målene med undervisningen) er der en række obligatoriske emner, som foredragsholderne skal komme ind på og behandle i foredragene. Herudover er der en række valgfrie emner, som de kan medtage, hvis de finder det relevant i forhold til den givne målgruppe. Mens en del af foredragernes indhold således er fast fra gang til gang, kan andet tilvælges (eller fravælges).

Oplægsholderne beslutter selv, hvad de eventuelt vil tilvælge - eventuelt i dialog med kampagnens eksterne konsulent, hvis de har behov fra sparring fra hende. Hermed er det op til de to oplægsholdere, som skal stå for et givent foredrag, selv at tilrettelægge, hvordan de ønsker at foredraget skal forløbe. Oplægsholderne har dermed stor indflydelse på, hvilken rækkefølge de vil tage emnerne i, hvordan de vil præsentere dem, hvem der skal sige hvad hvornår osv. Almindeligvis mødes oplægsholderne inden et givent foredrag og planlægger, hvordan de vil tilrettelægge og gennemføre undervisningen. Resultatet af oplægsholdernes relativt store indflydelse på tilrettelæggelsen af foredragene er, at foredragene både er karakteriseret ved at have en række fællestræk (bl.a. mht. de obligatoriske emner), men også en række forskelle (bl.a. mht. rækkefølge af emner, brug af statistik i foredraget m.v.).

Evalueringen har undersøgt, om de deltagende kvinder finder indholdet i foredragene vedkommende og relevant for dem. I gennemsnit har 72 % af de deltagende kvinderne på spørgsmålet - "Er indholdet af undervisningen relevant i forhold til din hverdag" krydset af i en høj vurdering (dvs. at undervisningen er relevant i forhold til deres hverdag), 22 % i mellem vurdering og 6 % i en lav vurdering (det vil sige, at de ikke finder, at undervisningen er relevant i forhold til deres hverdag).

Det bemærkes, at kvinderne til dette spørgsmål generelt har givet en lavere vurdering, end de har givet til de andre spørgsmål i evalueringsskemaet. Evaluatør har spurgt til dette i interviewene med udvalgte kvinder og grunden synes at være, at mange kvinder ikke oplever, at de står i en situation, hvor de f.eks. er udsat for vold, står over for at skulle skilles eller lignende. Svarene afhænger således af, hvordan kvinderne tolker spørgsmålet. De følgende citater illustrerer dette:

"Alt var relevant. Hvis det ikke er relevant for mig, er det nok relevant for en anden af [de tilhørende] kvinder eller for en veninde. Det er godt at vide, hvad reglerne er. Det var godt, at vi fik den viden" (Kvinde, IA Sprog, København NV).

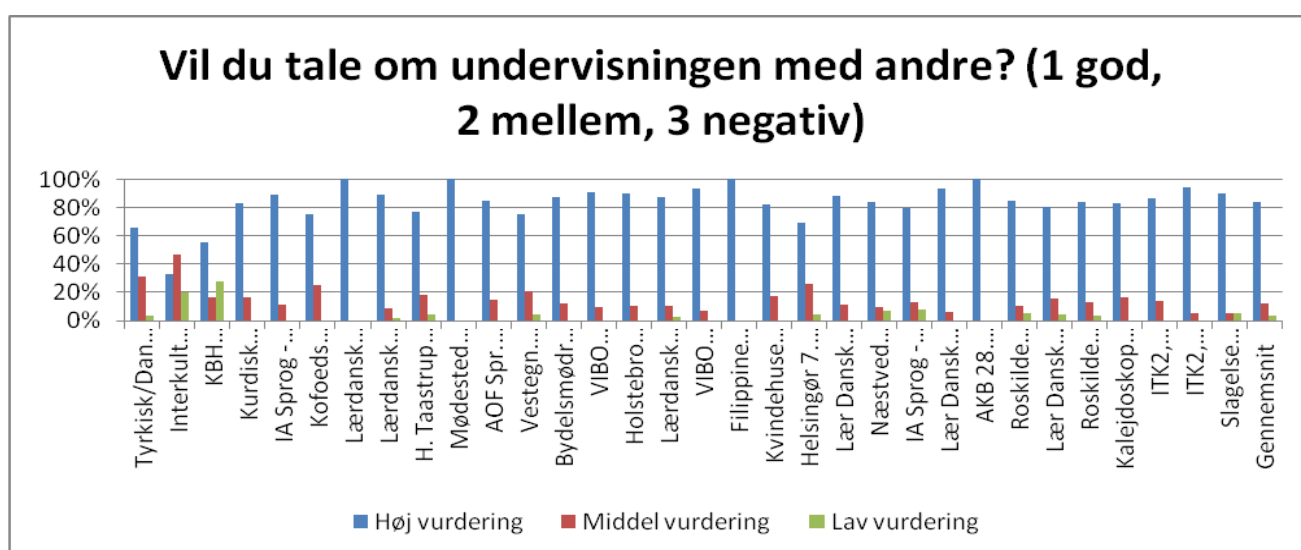
To andre kvinder siger:

"Alt var måske ikke relevant for mig. Men det er godt, at vi fik viden, så kan vi fortælle andre på sprogskolen om det, og så ved vi det, hvis vi får brug for det i fremtiden" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

Citat: "Alt var relevant, men vi ville gerne have hørt noget mere om børneopdragelse - hvad man skal gøre, og hvad man kan gøre" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

Apropos sidste citat har flere af de interviewede kvinder givet udtryk for, at de gerne vil have mere viden om børneopdragelse. Dette ønske er også blevet bekræftet i evaluators observation af foredragene, hvor evaluator to gange har oplevet, at nogle af de deltagende kvinder i forbindelse med temaet om vold har spurgt, hvad man gør, hvis ens børn slår en. Noget tyder således på, at det vil være hensigtsmæssigt - som en del af kampagnens foredrag eller eventuelt som del af andre tiltag på sprogskoler m.v. - at informere om børneopdragelse og gode råd hertil.

Kvinderne er også som afslutning på foredragene blevet spurgt, om de vil tale om undervisningen med andre. Her har 84 % i gennemsnit krydset af under en positiv/høj vurdering, 12 % under en middel vurdering og 3 % under en lav vurdering (det vil sige, at de ikke vil tale med andre om undervisningen).

For at få af- eller bekræftet om kvinderne også i praksis har talt med andre om undervisningen efter foredragene, har evaluator i fokusgruppeinterviewene med udvalgte kvinder - som blev afholdt 1½-2 måneder efter foredragene -

spurgt kvinderne herom. Interviewene viser, at mange har talt med veninder, kvindelige familiemedlemmer og deres mænd om foredragene efterfølgende. En kvinde siger:

"Selvfølgelig har vi snakket med vores veninder om det [Rettighedskampagnens foredrag]. Vi har fortalt det til veninder, som har behov for viden" (Kvinde fra IA Sprog, København NV).

At det ikke kun er andre kvinder, som de deltagende kvinder fortæller om foredraget, viste det ene fokusgruppeinterview hos IA Sprog i København NV. Her fortalte seks ud af 13 kvinder, at de også havde fortalt deres mand, at de havde hørt Rettighedskampagnens foredrag. Tilsvarende gjorde sig gældende i bl.a. Høje Taastrup, hvor en kvinde sagde:

"Jeg fortalte om foredraget til min mand. Ikke det hele - kun nogle ting. Jeg fortalte lidt om, hvis manden slår og lidt om arveret. Min mand var også lidt interesseret" (Kvinde, Høje Taastrup Sprogcenter).

En kvinde fra Odense Sprogcenter kommer med en tilsvarende udtalelse:

"Vi har hovedsageligt talt med dem, som ikke havde været eller kunne komme til foredraget. Vi fortalte lidt overordnet om det. Jeg talte faktisk også med min mand om det. Han synes også, at det lød rigtig spændende" (Kvinde, Odense Sprogcenter).

Citaterne viser, at kvinderne finder undervisningen relevant og at de gerne vil fortælle det, de har lært videre til andre. En sproglærer fra et sprogcenter siger:

"Det er en vigtig pointe, at oplægsholderne siger, at kvinderne også skal formidle budskaberne fra foredraget til andre kvinder. Særligt, da kvinderne ikke altid får rigtige oplysninger fra deres egne mænd. Deres danske mand eller deres mand fra deres hjemland" (Sproglærer, sprogcenter).

4.3.2 Vurdering af indholdet af undervisningen

Evaluators vurdering af indholdet af undervisningen

Det er evaluators vurdering, at der i forhold til kampagnens foredrag er opstillet klare regler for, hvilke emner oplægsholderne skal komme ind på i deres foredrag og hvilke de kan tilvælge, hvis de finder det relevant. Disse regler udgør en god ramme for undervisningens indhold og bidrager til at sikre, at kampagnens mål med foredragene opnås (jf. afsnit 4.2).

Evalueringen viser endvidere, at oplægsholderne har relativt stor indflydelse på, hvordan de tilrettelægger deres undervisning, og at de er glade herfor, hvilket giver sig til udtryk i undervisningen, som af både kvinder og sproglærere opfattes som meget professionel, engageret og velforberedt.

Indholdet af foredragenes undervisning vurderes af kvinderne generelt som relevant - måske ikke for dem personligt p.t., men så måske i fremtiden eller for andre kvinder. At foredragene er yderst relevante for nogle af de deltagende kvinder, vidner evaluators interview med en kvinde, som udsættes for vold af sin mand, dog også om. Samme oplevelser har flere af oplægsholderne haft, når kvinder efter oplæggene kommer op med deres personlige historier og beder om råd eller fortæller, at det var godt med foredraget, da de står i en situation, hvor de kan bruge den nye viden.

Evaluators anbefalinger i forhold til indholdet af undervisningen

4.3.3 Anbefalinger i forhold til indholdet af undervisningen

Det er evaluators vurdering, at det i en eventuel fremtidig rettighedskampagne bør overvejes, om børnedragelse - herunder hvordan forældre opdrager drenge og piger, og hvad man som forældre gør, når ens barn slår en - kan integreres yderligere i undervisningen, da flere i interview med evaluator har efterspurgt viden og redskaber herom.

Herudover nævner mange i interview med evaluator, at de gerne vil have mere viden om reglerne om opholdstilladelse, som nogle af oplægsholderne medtager i deres undervisning. Ifølge Ligestillingsafdelingens eksterne konsulent, Rikke Dreyer, er formålet med kampagnens foredrag ikke at informere om reglerne om opholdstilladelse, idet det hører under Udlændingenservices ressortområde. Dette "overholdes" dog ikke af alle oplægsholdere - primært fordi der er et stort behov for viden om reglerne blandt de tilhørende kvinder. Resultatet af denne praksis er ofte, at oplysningerne om reglerne for opholdstilladelse kommer til at fylde meget i det i forvejen pressede program, og at det ofte bliver på bekostning af andre emner, som så må tages hurtigt og kun med få eller ingen spørgsmål. Det vurderes på den baggrund relevant, at Ligestillingsafdelingen og oplægsholderne diskuterer, hvordan de i praksis skal forholde sig hertil, når tilhørerne efterspørger viden herom.

Evaluator anbefaler derfor følgende i forhold til indholdet af undervisningen i en eventuel ny kampagne:

- *At det overvejes, om børnedragelse kan integreres yderligere i undervisningen.*
- *At det sammen med oplægsholderne diskuteres, hvordan de i praksis skal forholde sig til tilhørernes efterspørgsel efter viden om reglerne om opholdstilladelse.*

Definition på indholdet af undervisningen

4.4 Selve læreprocessen

Elementet "Læreprocessen" siger noget om, hvordan læringen foregår, og om og hvordan deltagerne inddrages i undervisningen.

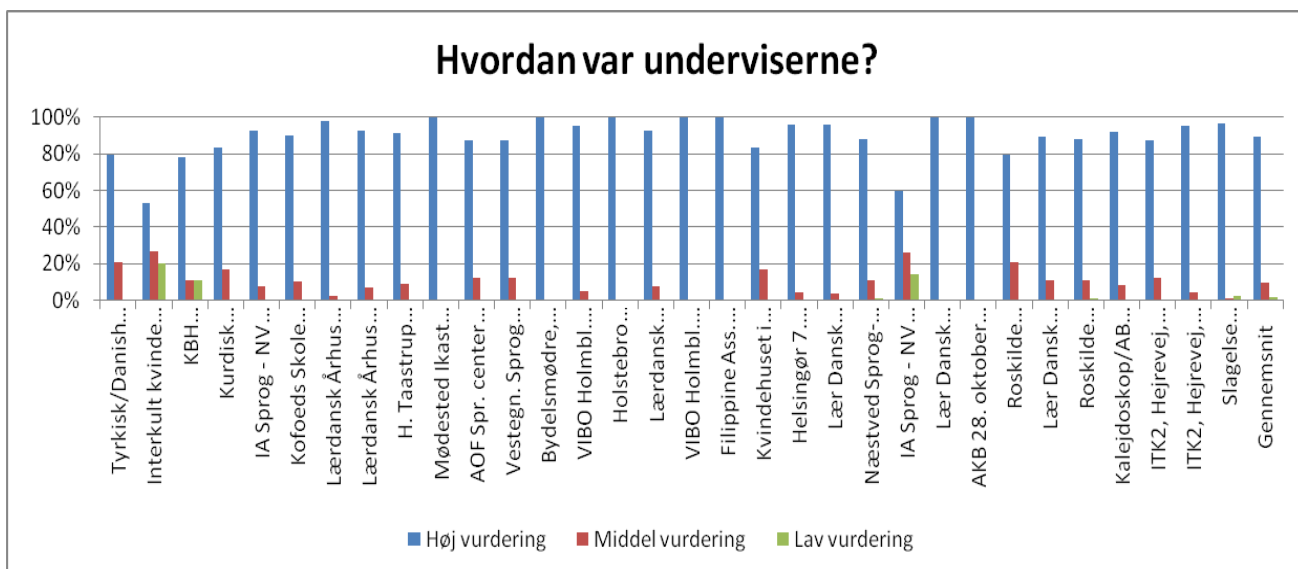

4.4.1 Afdækning af selve læreprocessen

Foredragene foregår ved, at der til hvert foredrag er to kvindelige oplægsholdere fra kampagnens korps af faste oplægsholdere (der er ca. 10 oplægsholdere i korpset). Den ene af oplægsholderne er en jurist, den anden har en mere socialfaglig baggrund. I de allerfleste tilfælde har den ene af oplægsholderne en anden etnisk baggrund en dansk, i nogle tilfælde har begge. Kampagnens eksterne konsulent beslutter, hvilke oplægsholdere der skal undervise til et givent oplæg. Beslutningen tages under hensyntagen til, hvilke oplægsholdere som har tid til at afholde foredraget, at der skal være både en jurist og en socialfagligt uddannet oplægsholder repræsenteret og at oplægsholdere skal fungere godt sammen som team.

Foredragene startes altid med en præsentation af formålet med kampagnen, en præsentation af oplægsholderne og en gennemgang af de emner, som foredraget vil indeholde. Oplægsholderne gennemgår ofte på skift emnerne med mulighed for at den anden oplægsholder kan bryde ind med et eksempel eller en pointe, som passer til temaet.

COWI har som del af evalueringen bedt de tilhørende kvinder vurdere, hvordan de opfatter underviserne. Dette er bl.a. gjort i de evalueringsskemaer, som kvinderne har udfyldt som afslutning på foredragene. Svarene viser, at kvinderne giver underviserne en meget høj vurdering. I gennemsnit giver hele 89 % af respondenterne underviserne en høj vurdering, mens 9 % giver dem en middel vurdering og kun 2 % en lav vurdering.

At kvinderne generelt er meget glade for underviserne (og undervisningen) bekræftes i evalueringens fokusgruppeinterview med kvinder. Her nævner mange også, at "oplægsholderne var så venlige", hvilket de satte stor pris på. En kvinde fra Helsingør Sprogcenter siger:

"De var godt uddannet. De kender lovgivning rigtigt. De har arbejdet med det i kommunen eller som advokat" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

En anden siger:

"Det var godt, at de begge to var udlændinge. De føler det samme som os. De forstår os bedre. Vi kunne også bedre tro på dem. Det var godt, at de fortalte om deres eget liv, om deres egne erfaringer" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

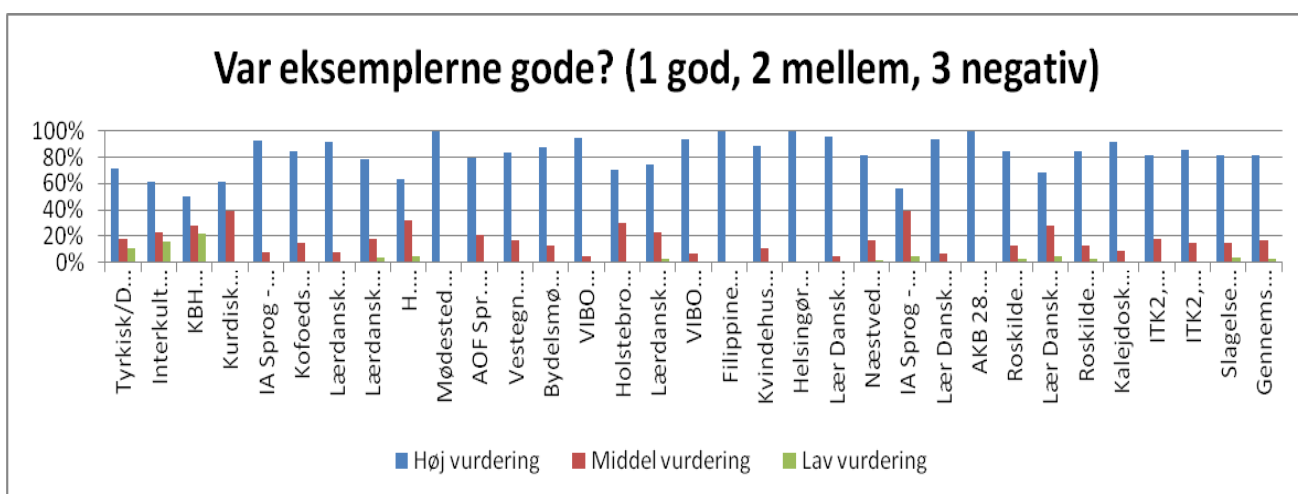
Læringen sikres ved, at pointer gentages, at der at der bliver stillet spørgsmål til deltagerne - f.eks. "Hvad mener I, er ligestilling?" -, at der gives mulighed for, at deltagerne kan stille spørgsmål¹³ undervejs, og at der anvendes mange eksempler gennem foredraget. Eksemplerne kan enten bygge på oplægsholdernes egne erfaringer, historier som kvinder der tidligere har hørt foredraget, har fortalt, eller gode eksempler som nogle af de andre oplægsholdere har fortalt om, og som bruges af de øvrige oplægsholdere.

En af oplægsholderne som evaluator har interviewet, siger om læreprocessen:

"Det her foredrag kunne jo holdes på så mange måder - vi former det, så de lettere kan forstå emnerne. Vi prøver at komme med termer og historier, som de kan forstå, samtidig med at de får den nødvendige info".

Et eksempel på, hvordan en af oplægsholderne bruger sin egen historie, fremgår af dette citat fra et foredrag: *"Min historie ligner jeres [...]. Jeg fortæller min historie for at fortælle jer, at alt kan lade sig gøre, hvis man kender sine rettigheder"*.

For at høre, hvad de tilhørende kvinder mener om foredragenes eksempler, blev de som afslutning på foredragene i evalueringsskemaet bedt om at svare herpå. I gennemsnit gav 81 % af kvinderne en høj vurdering (dvs. at de synes godt om eksemplerne), 16 % gav en middel vurdering og 3 % en lav vurdering.

¹³ Spørgsmålene skal være af generel karakter, dvs. at der skal spørges om ting, som andre tilhørere også ønsker svar på. I forhold til mere personlige spørgsmål har oplægsholderne sagt, at kvinder kunne komme op efter foredraget og spørge.

At eksemplerne har gjort et stort indtryk på kvinderne, og at de bruges til at huske foredragets temaer og indhold, viser de følgende citater:

"Sylvia [en af oplægsholderne] fortalte om sit ægteskab, og om at hun blev skilt og har børnene hver 2. uge. Jeg var opmærksom på det med, at de 'deler' barnet, og de deler gælden. Nadia [den anden oplægsholder] fortalte om, at hun tog på studietur til Rom mod sine forældres vilje. Det er godt med eksempler, som du [vi] kan forholde til eget liv" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

"Det var godt med eksempler. Det er godt, at oplægsholderne fortæller om sig selv. Det er rigtig godt med deres egne historier, om at kom til Danmark, blev jurist og kæmpede. Fik uddannelse, blev jurist og fik børn. Det er meget beundringsværdigt. Så sagde jeg til mig selv, nu skal jeg også have en uddannelse. Man skal have et mål med sit liv. Jeg aftalte tid med min sagsbehandler og skal nu tale med min sagsbehandler om det!" (IA Sprog, København NV).

Sidstnævnte citat viser, at oplægsholderne også fungerer som rollemodeller for kvinderne, og at foredragene hermed kan bidrage til at ændre kvindernes liv, når de finder ud af, hvad deres rettigheder og muligheder er. Eksemplerne bidrager hermed til at skabe fortrolighed mellem oplægsholderne og tilhørerne, ligesom eksemplerne ofte bidrager til en god stemning, da de tit er sjove eller fortalt på en sjov måde.

4.4.2 Vurdering af læreprocessen

Evaluators vurdering af læreprocessen

Det er evaluators vurdering, at en stor del af æren for kampagnens succes og kvindernes store tilfredshed med foredragene skyldes oplægsholderne, som med deres store professionalisme, engagement og tillidsskabende læringsstil sikrer en velfungerende læreproces.

COWIs observation af foredragene og interview med kvinder, oplægsholdere og sproglærere viser, at især nedenstående praksisser fra undervisernes side har vist sig virkningsfulde i forhold til at fastholde kvindernes interesse og dermed læring:

- At de to oplægsholdere, som er ansvarlige for det givne foredrag, fungerer godt som team.
- At tolkene tidligere har tolket et af foredragene, og dermed kender materialet og bliver en del af "teamet".
- At foredraget indledes med en god indledning, som rammesætter foredraget og fortæller, hvad formålet med foredraget er, og hvad tilhørerne forventes at få ud af det.
- At oplægsholderne som del af indledningen beder tilhørerne om at tale med deres sidemand om, hvorfor de mener, at det er vigtigt at kende sine rettigheder.

- At oplægsholderne i præsentationen af dem selv fortæller noget personligt om dem selv relateret til ligestilling og rettigheder, da det giver fortrolighed og god start på foredraget.
- At oplægsholderne indleder hvert tema med et åbent spørgsmål til tilhørerne/kvinderne.
- At oplægsholderne er helt klare på, hvad deres hovedpointer er under hvert tema, og at disse hovedpointer gentages under temaet, så det fremstår helt klart¹⁴.
- At oplægsholderne taler tydeligt, langsomt og gør brug af korte sætninger - det er især vigtigt for de tilhørere, som ikke har tolk, men også i forhold til tolkene, så de kan nå at oversætte korrekt.
- At oplægsholderne anvender praksisnære eksempler, som kvinderne kan relatere sig til. Evalueringen viser, at kvinderne er rigtig glade for eksemplerne, som gør, at de lettere forstår kampagnens budskaber og husker dem.
- At oplægsholderne gør brug af tavle eller powerpoint til at illustrere svært stof som f.eks. fælles- og særeje, og at oplægsholderne skriver supplerende tal, telefonnumre m.v. på tavle eller plancher, da det understøtter det, der siges i undervisningen.
- At oplægsholderne inddrager og aktiverer tilhørerne via spørgsmål til dem.
- At oplægsholderne roser og anerkender de spørgsmål, som kvinderne stiller via tolkene¹⁵.
- At tilhørerne gives mulighed for at stille mere personlige spørgsmål i pausen eller efterfølgende.

4.4.3 Anbefalinger i forhold til læreprocessen

Evaluators anbefalinger i forhold til læreprocessen

Evaluator anbefaler følgende i forhold til læreprocessen i en eventuelt ny rettighedskampagne:

---

¹⁴ Hovedpointer kan f.eks. være, at en kvinde godt kan blive skilt, selvom manden ikke vil (og hvem hun skal henvende sig til); at læge, kommune, myndigheder har tavshedspligt; at det er vigtigt med dokumentation på vold (tag på skadestuen, tag foto med mobil osv.) m.v.

¹⁵ Det bemærkes, at spørgsmålene fra kvinderne er en god indikator på, at de forstår budskaberne i undervisningen. Det er derfor vigtigt, at der gives mulighed for at stille spørgsmål. Samtidig har spørgsmål fra "salen" den funktion, at andre kvinder kan høre, at andre kvinder også har problemer, og at der (oftest) er løsninger herpå.

- *At oplægsholderne vedbliver med at benytte de virkningsfulde praksiser, som de har anvendt i forbindelse med kampagnen, da de er vigtige forudsætninger for vellykket foredrag. Og herunder at oplægsholderne fortsat arbejder med, hvordan tilhørerne kan inddrages aktivt i foredragene - f.eks. via spørgsmål til dem og fra dem - så en aktiv deltagelse sikres og ikke en passiv elevrolle, som er kendetegnende ved envejskommunikation.*
- *At der fortsat arbejdes med, at oplægsholderne taler klart, kort og tydeligt (uden for meget "rundt om grøden snak") og der tages hensyn til, at tolkene skal kunne oversætte.*
- *At de vigtigste pointer fra de obligatoriske emner fremstår helt klare for tilhørerne, og at der er nok tid til de obligatoriske emner, så disse med garanti er nået og forstået af tilhørerne, før eventuelle ekstra emner tages op.*
- *At det overvejes at samle de bedste konkrete illustrative historier/eksempler fra underviserne i en "eksempelbank", så kampagnens andre oplægsholdere kan genbruge disse.*

4.5 Rammefaktorer for undervisningen

Definition på rammefaktorer for undervisningen

"Rammefaktorerne" er de overordnede rammer, undervisningen er underlagt, eksempelvis lovgivning og regler, økonomi, lokaleforhold, undervisningsmidler/-udstyr, tid osv.

4.5.1 Afdækning af rammefaktorer for undervisningen

I afdækningen af foredragenes rammefaktorer har evaluator set på lokaleforhold, midler/-udstyr og tid. De øvrige faktorer er ikke medtaget. Der henvises til rapport fra kampagnens eksterne konsulent, Rikke Dreyer, der bl.a. har set på kampagnens brug af midler.

Foredragenes fysiske rammer (lokaler)

Foredragene har fundet sted i undervisningslokaler eller lignende lokaler på sprogskoler og i kvindeklubber. Lokalerne har været af meget forskellig størrelse og de har i forskellig grad været egnede til undervisning af mange personer (ved nogle foredrag har der været op til 60 deltagere).

Til cirka halvdelen af de seks foredrag, som COWI har observeret, har der været mere end "fuldt hus"; der har måtte hentes ekstra stole og kvinderne har siddet helt tæt og flere af dem uden fuldt udsyn til oplægsholderne og tavlen/powerpoint oplægget.

De fysiske rammer har således ikke altid været optimale, hvilket også har haft indflydelse på tiden der er undervist i, idet oplægsholderne ved meget store hold ofte har valgt at indlægge ekstra pauser i deres program, så der kunne

komme frisk luft ind i lokalet m.v. Herudover har den manglende plads ofte haft betydning for tolkenes muligheder for at samle de personer, de skal tolke for, hvilket har gjort det sværere for tolkene at sikre sig, at alle hørte, hvad de oversatte.

Brug af tekniske faciliteter ved foredrag

Brugen af tekniske faciliteter har også varieret ved de foredrag, som evaluator har observeret. De fleste steder har der ikke været mulighed for at anvende PowerPoint, men der har oftest været en tavle, som oplægsholderne har brugt til at skrive og tegne på. De Powerpoint oplæg evaluator har set, har indeholdt en række svære ord og lange sætninger, som kan være svære for de tilhørende kvinder at forstå/læse. Det er uhensigtsmæssigt.

Det er forskelligt, i hvilket omfang oplægsholderne anvender en tavle i deres oplæg. Alle anvender den til at forklare forskellen på fælles- og særeje. Nogle starter også deres oplæg med at skrive ned, hvilke emner de vil gennemgå i løbet af foredraget, ligesom nogle skriver navne og telefonnumre på relevante myndigheder og aktører, tilhørerne kan henvende sig til, hvis nødvendigt. Enkelte har i interview med evaluator givet udtryk for, at det til tider kan være svært at læse, hvad oplægsholderne har skrevet på tavlen.

De afsatte tid til foredragene

For så vidt angår *den afsatte tid til oplæggene*, er der i gennemsnit afsat 2-2½ time til hvert foredrag. Det er ifølge kampagnens eksterne konsulent, Rikke Dreyer, den tid sprogcentre stiller til rådighed for foredragene, da det passer i forhold til deres normale lektioner og pauser. Ved de seks foredrag som evaluator har overværet, har det været tydeligt, at der har været for lidt tid til at gennemgå de forskellige emner om ligestilling og rettigheder. Resultatet har været, at de sidste emner gennemgås hurtigt¹⁶, at oplægsholderne virker noget stressede og at der kun er mulighed for meget få spørgsmål fra tilhørerne.

Interviewene med deltagende kvinder bekræfter dette:

"Det var hurtigt. Der var ikke tid nok. Foredraget måtte gerne være lidt længere" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

"De kunne godt tale lidt for hurtigt, og så var det kort tid til mange emner. Vi lyttede alt, hvad vi kunne. Vi lyttede nærmest med fem ører, der var jo mange ting" (Kvinde, Høje Taastrup Sprogcenter).

En sproglærer fra et af sprogcentrene siger:

"Det ville være godt, hvis der var lidt mere tid til foredraget, eller at det var over to gange. En opfølgning vil være godt, så kursisterne kunne tænke over det første oplæg, formulere spørgsmål og så stille dem til et opfølgningsforedrag" (Sproglærer, sprogcenter).

¹⁶ Dette har ved nogle af de observerede oplæg gået ud over emnet vold, som enten er blevet undladt eller kun berørt i begrænset omfang. Det vurderer evaluator som uhensigtsmæssigt, da det er et vigtigt, at der er tid nok til dette emne.

4.5.2 Vurdering af rammeforholdene

Evaluators vurdering af rammeforholdene

Det er evaluators vurdering, at rammeforholdene ikke er optimale. Her tænkes især på de fysiske rammer (lokalerne) og den afsatte tid til foredragene. Det er svært at vurdere, hvor meget disse forhold indvirker på læreprocessen, men der er ikke tvivl om, at forholdene virker begrænsende på læreprocessen, og at deltagerne ville få et højere udbytte af undervisningen såfremt disse forhold var bedre.

I forhold til brug af Powerpoint og tavle fungerer det fint, når de bruges til at fremhæve pointer og begreber, men det er vigtigt, at sådanne hjælpemidler ikke bliver styrende for undervisningen.

4.5.3 Anbefalinger i forhold til rammeforholdene

Evaluators anbefalinger i forhold til rammeforholdene

Evaluator anbefaler følgende i forhold til rammeforholdene i en eventuelt ny rettighedskampagne:

- *Det er svært at gøre noget ved de fysiske forhold (lokalerne), men det anbefales, at der i højere grad tages højde for lokalernes størrelse og kapacitet, når det besluttet, hvor mange deltagere der kan være til det enkelte foredrag.*
- *At der udarbejdes et standard PowerPoint oplæg, som oplægsholderne kan benytte (og eventuelt tilpasse, hvis de ønsker det), og at oplægget gør brug af enkelt sprogbrug, korte sætninger og gentagelse af pointer, så det sikres, at oplægget supplerer det sagte og bidrager til, at deltagerne lærer nye danske ord.*
- *Det anbefales, at der tages en dialog med sprogskolerne om, hvorvidt det er muligt at få ½ time ekstra til foredragene. Hvis dette ikke er muligt, anbefales det, at der skæres ned på antallet af emner, eller at der skæres ned på indholdet under nogle af emnerne.*

4.6 Evaluering af undervisningsindsatsen

Definition på evaluering af undervisningen

Elementet "indholdet af undervisningen" indebærer et fokus på, hvordan undervisningen evalueres.

4.6.1 Afdækning af evaluering af undervisningen

I Rettighedskampagnen foregår evaluering af undervisningsindsatsen dels gennem nærværende evaluering, dels ved at kampagnens eksterne konsulent oftest er med ude og observere foredragene, hvorefter hun evaluere det enkelte foredrag sammen med oplægsholderne. Kampagnens eksterne konsulent har også bedt udvalgte sprogcentre komme med en skriftlig vurdering af foredragene, efter kampagnen har været på besøg. Herudover holdes der en række møder hvert år, hvor oplægsholderne, den eksterne konsulent og repræ-

sentanter fra Ligestillingsafdelingen diskuterer, hvordan det går med kampagnen og foredragene.

4.6.2   Anbefalinger i forhold til evaluering af undervisningen

Evaluators anbefalinger i forhold til evaluering af undervisningen

Det er evaluators vurdering, at der med den eksisterende indsats er taget fornuftigt hånd om evalueringen af undervisningen.

Der henvises til denne rapportes konklusioner og anbefalinger for anbefalinger i forhold til evaluering af undervisningen.

5 Aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre

Rettighedskampagnens anden del vedrører "aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre". Ligestillingsafdelingen har i forhold til denne del stillet som mål, at dansklærere på sprogcentre:

- Anvender undervisningsmaterialet i deres undervisning og har taget Rettighedskampagnens temaer op i undervisningen.

I det følgende beskrives undervisningsmaterialet kort, hvorefter resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen rettet mod sprogcentre beskrives. Ligeledes vurderes, om målet med "aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre" er opfyldt. Afslutningsvis opstilles en række anbefalinger.

5.1.1 Afdækning af aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre

To publikationer

Ligestillingsafdelingen har i forbindelse med Rettighedskampagnen fået udarbejdet et debat- og undervisningsmateriale bestående af to publikationer:

- "Alle har ret til ligestilling - kvindeliv i Danmark" (160 sider i A5 størrelse) - målrettet eleverne/kursisterne
- "Arbejdsbogen - Alle har ret til ligestilling - kvindeliv i Danmark" (80 sider i A4 størrelse) - målrettet sproglærerne.

De to publikationer blev udgivet i efteråret 2009. I forordet til Arbejdsbogen, som er målrettet sproglærerne - fremgår, at materialet primært er skrevet til "sprogcenterundervisning af voksne indvandrere og flygtninge på danskuddannelse 1 og 2" (for definition af danskuddannelse 1 og 2 se venligst bilag 4).

Materialet er ifølge Ligestillingsafdelingen udsendt til alle sprogcentre i Danmark som klassesæt. Et klassesæt består af 20 eksemplarer af A5 bogen målrettet eleverne/kuristerne og to eksemplarer af A4 - arbejdsbogen målrettet sproglærerne. Sprogcentre har desuden kunne rekvirere ekstra eksemplarer. Mens nogle sprogcentre har modtaget debat- og undervisningsmaterialet før kampagnen kom på besøg og holdt foredrag, har andre først modtaget det efter. En sproglærer siger i interview med evaluator:

"Materialet kom først en måned efter, at oplægsholderne var her. Det er noget uhensigtsmæssigt" (Sproglærer, sprogcenter).

Materialet er ikke distribueret til kvindeklubber og boligområder, men alene til sprogcentre med henblik på, at de tager kampagnens temaer op i deres danskundervisning.

Spørgeskemaundersøgelse rettet mod sproglærere

COWI har som del af evalueringen gennemført en spørgeskemaundersøgelse rettet mod de sprogcentre, som kampagnen har afholdt foredrag hos i evalueringssperioden, dvs. ultimo 2009 til ultimo 2010. 12 sprogcentre har modtaget spørgeskemaet. I alt har 16 personer besvaret hele skemaet eller dele af skemaet¹⁷. De 16 personer kommer fra følgende 10 forskellige sprogcentre:

	Sprogcenter	Antal besvarelser
1	AOF Sydfyn Sprogcenter	1
2	Københavns Sprogcenter, Valdemarsgade	4
3	Lærdansk Esbjerg	1
4	Lærdansk Odense	2
5	Lærdansk Århus	1
6	Næstved Sprog- og Integrationscenter	1
7	Slagelse Sprogcenter	1
8	Sprogcenter Midt - Horsens	1
9	Sprogcenter Nordsjælland Helsingør	3
10	Vestegnens Sprog- og kompetencecenter - Brøndby.	1
		16

De 16 personer, der har besvaret spørgeskemaet er alle ansat på sprogcentre som sproglærere. Nogle af dem fungerer også som koordinatore. Det vil sige, at det er dem, som Ligestillingsafdelingens eksterne konsulent, Rikke Dreyer, har talt med i forbindelse med kampagnens foredrag på sprogcentre.

Sproglærerne er i spørgeskemaet blevet bedt om at besvare spørgsmål omkring deres kendskab til debat- og undervisningsmaterialet og deres brug af det¹⁸.

¹⁷ Antallet af spørgsmål respondenterne har besvaret afhænger af deres svar undervejs i spørgeskemaet, idet et "ja" til nogle spørgsmål medfører, at respondenterne skal besvare flere underspørgsmål, mens det ikke er tilfældet ved et "nej".

¹⁸ Det bemærkes, at der alene er tale om få personer, som har modtaget og besvaret spørgeskemaets spørgsmål. Grundet det lave antal svar er det ikke muligt at antage, at svarene er dækkende for landets sprogcentre generelt. Svarene skal således alene ses som et udtryk for, hvad få sproglærere fra få sprogcentre oplever og vurderer. Det kan i den sammenhæng oplyses, at der ifølge Integrationsministeriet er indgået driftsaftaler ifølge Danskuddannelsesloven med 54 sprogcentre i hele Danmark.

Sproglærernes svar viser, at hovedparten af de adspurgte sproglærere har kendskab til kampagnens debat- og undervisningsmateriale. 80 % svarer således bekræftende hertil, mens kun 10 % svarer "nej" og 10 % "ved ikke":

Tabel: Sproglæreres kendskab til kampagnens debat- og undervisningsmateriale:

Har du kendskab til, at Ligestillingsafdelingens Rettighedskampagne har fået udarbejdet et debat- og undervisningsmateriale, som er målrettet sprogcentrernes lærere og kursister?	
Ja	80 %
Nej	10 %
Ved ikke	10 %

Adspurgt hvilke af de to publikationer, de har kendskab til, kender sproglærerne de to publikationer i lige stort omfang (89 %):

Tabel: Sproglæreres kendskab til kampagnens to publikationer:

Hvilke af de to publikationer har du kendskab til?	
"Alle har ret til ligestilling - kvindeliv i Danmark" (i A5 størrelse)	89 %
"Arbejdsbogen - Alle har ret til ligestilling - kvindeliv i Danmark" (i A4 størrelse)	89 %
Ved ikke	11 %

Flest har fået kendskab til debat- og undervisningsmaterialet via det klassesæt, som sprogskolerne har fået tilsendt fra Ligestillingsafdelingen. Det drejer sig om lidt over halvdelen, men de kan også have fået det via sprogcentrets koordinator, fra sprogcenterets bibliotek og/eller fået det anbefalet af en kollega:

Tabel: Oplysninger om, hvordan sproglærerne har fået kendskab til kampagnens debat- og undervisningsmateriale:

Hvordan har du fået kendskab til debat- og undervisningsmaterialet?	
Sprogcentrets koordinator har vist/givet mig det	22 %
Sprogskolen har fået det som klassesæt	56 %
Jeg har fået det fra sprogcentrets bibliotek	33 %
Jeg har fået det anbefalet af en kollega	11 %
Andet	22 %

Evaluatoren har også spurgt sproglærerne, hvordan de har læst undervisningsmaterialet med henblik på at vide ud fra hvilket grundlag, de vurderer materialet. Her viser det sig, at flest har læst nogle kapitler i undervisningsbogen eller hele bogen:

Tabel: Oplysninger om, hvordan sproglærerne har læst kampagnens debat- og undervisningsmateriale:

Hvordan har du læst debat- og undervisningsmateriale?	
Skimmet noget af bogen igennem	13 %
Skimmet hele bogen igennem	13 %
Læst nogle kapitler	38 %
Læst hele bogen	38 %

Halvdelen af sproglærerne (50 %) finder, at debat- og undervisningsmateriale overordnet set er godt. 38 % at det er meget godt og 13 % at det er hverken godt eller dårligt. Ingen svarer, at de finder materialet dårligt eller meget dårligt.

Tabel: Oplysninger om, hvad sproglærerne synes om kampagnens debat- og undervisningsmateriale:

Hvad synes du overordnet om debat- og undervisningsmateriale?	
Meget godt	38 %
Godt	50 %
Hverken godt eller dårligt	13 %
Dårligt	0 %
Meget dårligt	0 %

Evaluators har i interview med udvalgte sproglærere spurgt videre ind til deres vurdering af debat- og undervisningsmateriale. Som det fremgår af citaterne nedenfor giver sproglærerne udtryk for, at de synes, at undervisningsmateriale er meget flot og indbydende, men også at materialet ikke er velegnet til alle deres kursister, da materialet for dem er for svært (eller for let).

Adspurgt om sproglærerne har brugt debat- og undervisningsmateriale i deres undervisning, svarer 71 % "ja". Det lyder umiddelbart som et højt tal, men der er indres om, at det kun er få personer, som har besvaret spørgeskemaet og dermed ikke kan tages som et udtryk for, at et stort antal af sproglærerne på landets sprogcentre har anvendt eller anvender materialet¹⁹.

Tabel: Oplysninger om, hvorvidt sproglærerne har brugt kampagnens debat- og undervisningsmateriale i deres undervisning:

Har du brugt debat- og undervisningsmateriale i din undervisning?

¹⁹ Det kunne være interessant at spørge alle landets sprogcentre om brugen af materialet (og kendskabet til det), men det vedrører denne evaluering ikke. COWI har endvidere spurgt sproglærerne, om de selv deltog i kampagnens foredrag sammen med deres kursister. Hertil svarer 62 % ja, mens 38 % svarer nej.

Ja	71 %
Nej	28 %
Ved ikke	14 %

For at få uddybet, hvordan sproglærerne vurderer materialets anvendelighed er sproglærerne blevet bedt om at vurdere undervisningsmaterialets anvendelighed i forhold til deres kursisters læringsniveau²⁰. Hertil svarer 40 % at de finder materialet anvendeligt, 40 % at det er for svært og 20 % at det er for let.

Tabel: Oplysninger om, hvordan sproglærerne vurderer kampagnens debat- og undervisningsmateriales anvendelighed:

Hvordan vurderer du debat- og undervisningsmaterialets anvendelighed i forhold til dine kursisters (lærings)niveau?	
For let niveau	20 %
Passende niveau	40 %
For svært niveau	40 %

Sproglærerne uddyber dette i interview med evaluator, hvor de bl.a. har sagt følgende:

"Materialet er meget indbydende - man får lyst til at se i det og læse i det. Det er godt med de mange personlige historier og det er interessant læsning. Jeg har ikke brugt det i min undervisning endnu, men jeg synes, det vil være oplagt at bruge det på de høje moduler på Danskuddannelse 2 og i forhold til Danskuddannelse 3" (Sproglærer, sprogcenter).

"Materialet er lidt for nemt for Danskuddannelse 3's høje moduler. I forhold til dem har jeg kun brugt nogle af kapitlerne, men bogen indeholder bl.a. gode interviews med kvinder, som er gode i forhold til Danskuddannelse 2-kursister. For kursister på de lave moduler på Danskuddannelse 2 er der ret mange fagord, hvilket gør, at det tager lang tid at bruge materialet i forhold til dem" (Sproglærer, sprogcenter).

"Jeg har set bogen [den ene, men ikke arbejdsbogen], men jeg har ikke brugt den i min undervisning, da den er på for højt niveau til Dansk uddannelse 1 kursister, som jeg primært har. Teksterne og ordene er for svære. Jeg synes ikke, den kan bruges til Dansk uddannelse 1 kursister, men jeg tror, den vil være god til Danskuddannelse 2 og 3 kursister. Men det ville være godt, hvis der også var noget materiale til Danskuddannelse 1 kursister" (sproglærer, sprogcenter).

²⁰ Af afsnit 4.1 fremgår oversigt, der viser, hvilke danskuddannelser sproglærerne, som har besvaret spørgeskemaet, har kursister der går på.

Evaluators har også spurgt kursister fra sprogskoler, som har deltaget i foredragene, om de efterfølgende har haft ligestilling på skemaet. Nogle har, mens andre ikke har. En kvinde siger:

"Vi har ikke talt om emnerne i sprogskolens undervisning, men det vil vi gerne" (Kvinde, AI sprog, København NV).

To andre kvinder siger:

"Lærerne spurgte [efter foredraget], om vi synes, vi havde lært noget, og hvad vi kunne huske. Det vi kunne huske, genfortalte vi" (Kvinde, Odense Sprogcenter).

"Vi snakkede om det i klassen sammen med vores lærer. Lærerne hjælper kvinderne, det er meget godt" (Kvinde, Høje Taastrup Sprogcenter).

Citaterne viser, at det er i forskellig grad, at underviserne har brugt undervisningsmaterialet. Dette bekræftes også i interview med sproglærere. Nogle sproglærere har set undervisningsmaterialet igennem og så brugt det som udgangspunkt for en diskussion i deres klasse omkring, hvad ligestilling er, og hvad kursisterne kan huske fra foredragene. Andre - herunder især Helsingør Sprogcenter - har arbejdet med ligestilling som et tema over flere undervisningssektioner. Kursister fra Helsingør Sprogcenter fortalte bl.a. følgende i interview med evaluator:

"Vi havde efter foredraget et emne om ligestilling. Det var i sidste måned. Vi arbejdede med emnet i 2-3 uger. Vi brugte bogen. Vi læste tekster og eksempler, der handlede om kønsroller, lige løn til kvinder og mænd og historisk om, hvordan kvinder har kæmpet for ligestilling. En historie handlede om, at kvinder før i tiden skulle betale 75 % af en busbillet. Vi læste også om Rødstrømperne og meget mere" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

"Det var et godt. Det var en god bog og det var nogle gode opgaver. Det var ikke svært og det var spændende, at kvinder her i Danmark kunne arve allerede i 1921" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

"Det var godt med emnet. Om kvinder og mænds arbejde. Der var f.eks. en historie om en kvindelig familiesammenført fra Tyrkiet, som kom i arbejde som SOSU-hjælper. Hun er en god rollemodel for os" (Mand, Helsingør Sprogcenter).

Evaluators har også spurgt sproglærerne, om debat- og undervisningsmaterialet gør det lettere for dem at tale om ligestillingsemnerne. Hertil svarer 60 % i høj grad og 40 % i nogen grad. Ingen har svaret i ringe grad eller slet ikke.

Tabel: Oplysninger om, hvorvidt kampagnens debat- og undervisningsmateriale gør det lettere for sproglærerne at tale om ligestillingsemnerne:

Gør debat- og undervisningsmaterialet det lettere for dig at tale om ligestillings-emnerne?

I høj grad	60 %
I nogen grad	40 %
I ringe grad	0 %
Slet ikke	0 %

5.1.2 Vurdering af aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre

Evaluators vurdering af aktiviteter rettet mod undervisere

Det er evaluators vurdering, at målet om, at undervisere på sprogcentre "Anvender undervisningsmaterialet (fra efteråret 2009) i deres undervisning og har taget Rettighedskampagnens temaer op i undervisningen" er **opnået - i nogen grad**. Evalueringen viser således, at 71 % af sproglærerne, som har besvaret spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål om brug af debat- og undervisningsmaterialet i deres undervisning, svarer bekræftende hertil. Måden sproglærerne har anvendt debat- og undervisningsmaterialet, varierer dog. Nogle har brugt materialet som baggrund for en diskussion i en undervisningslektion om ligestilling og kampagnens temaer. Andre har brugt materialet mere proaktivt og over flere undervisningslektioner, hvor eleverne har læst i den ene bog, lavet opgaver m.v.

Evalueringen har ikke undersøgt, om landets øvrige sprogskoler anvender undervisningsmaterialet, men det vurderes på baggrund af de undersøgte sprogcentre som vigtigt, at en eventuel fremtidig kampagne i endnu højere grad endnu fokuserer på sproglærerne som vigtige formidlingsaktører, da det er dem, som kan sikre at elevernes viden fra kampagnens foredrag bearbejdes yderligere i form af supplerende viden om ligestilling fra undervisningsmaterialet og diskussion herom.

I den sammenhæng ses det som vigtigt, at sproglærerne er med ved kampagnens foredrag, så de ved, hvad foredragene har handlet om og kan bruge det som afsæt for deres undervisning. Evalueringens spørgeskemaundersøgelse viser, at 62 % af sproglærerne havde deltaget i foredraget, mens 38 % ikke havde gjort det. Tilsvarende er det også vigtigt, at sprogcentrenes undervisere er "klædt" ordentlig på i forbindelse med kampagnens besøg på sprogskolerne. Det vil være en klar fordel, at skolerne har fået debat- og undervisningsmaterialet inden, kampagnens foredrag kommer på besøg, så sproglærerne har mulighed for at orientere sig om emnerne og planlægge brugen af materialet i efterfølgende undervisningsforløb. Flere af de interviewede sproglærere har også efterspurgt materiale, som kort og præcist forklarer, hvad der kommer til at ske ved foredragene, så de kan fortælle deres elever dette eller give det til eleverne, så de selv kan læse det (såfremt de er på danskuddannelse 2 eller 3 og dermed kan læse dansk). En sproglærer siger:

"Jeg kunne godt have brugt stikord med emner, som de [oplægsholderne] ville gennemgå. Så kunne jeg have lavet et bedre forarbejde i forhold til mine kursis-

ster og vi kunne have talt om stikordene, inden oplægsholderne kom på besøg" (Sproglærer, Sprogcenter).

På Helsingør Sprogcenter havde en af sproglærerne selv udarbejdet et lille papir om det forestående foredrag, som vedkommende havde givet til sine kursister som optakt til besøget. En af kursisterne, som evaluator har interviewet, siger hertil:

"Det var godt med papiret. Så var der mange ord, som vi forstod inden. Vi talte om det [formålet med foredraget og udvalgte ord] med vores sproglærer inden foredraget" (Kvinde, Helsingør Sprogcenter).

For så vidt angår debat- og undervisningsmaterialet, vurderer evaluator på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen og interview med sproglærere, at materialet ikke synes brugbart i forhold til kursister på danskuddannelse 1 - selvom danskuddannelse 1 er målgruppen for materialet. Ifølge sproglærerne er materialet for svært for dem, og der er derfor behov for udarbejdelse af andet materiale, som sprogskolerne kan anvende i forhold til danskuddannelse 1-kursister, som er en meget vigtig målgruppe for kampagnen.

Evalueringen viser dog også, at der blandt de få som har anvendt debat- og undervisningsmaterialet i længere forløb for danskuddannelse 2- og 3-kursister (på lave moduler) er stor tilfredshed med materialet, som vurderes brugbart, inspirerende og flot.

5.1.3 Anbefalinger i forhold til "aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre"

Evaluators anbefalinger i forhold til aktiviteter rettet mod undervisere

Evaluator anbefaler følgende i forhold til "aktiviteter rettet mod undervisere på sprogcentre" i en eventuelt ny rettighedskampagne:

- *At ligestillingsafdelingen ser på, hvordan sproglærerne på sprogcentrene i højere grad end nu kan inddrages som vigtige aktører i kampagnen, da de har en vigtig funktion i forhold til at sikre læringen. Det kan bl.a. gøres ved at informere sproglærerne grundigt om kampagnens formål og indhold, inden kampagnens oplægsholdere kommer på besøg, så sproglærerne er ordentligt forberedt. Det kan også gøres ved, at det i højere grad end nu sikres, at sproglærerne deltager i kampagnens foredrag, så de kan tale med deres elever om foredragene og igangsætte egentlige undervisningsforløb om ligestilling.*
- *At der udarbejdes materiale, som kort og præcist forklarer, hvad kampagnens foredrag omhandler. Materialet sendes til sproglærerne, så de kan bruge det til enten at orientere deres elever, inden kampagnen kommer på besøg eller til at give deres elever, så de selv kan læse det (såfremt de er på danskuddannelse 2 eller 3 og dermed kan læse dansk).*

- *At det overvejes, hvordan der kan udarbejdes alternativt debat- og undervisningsmateriale til kursister fra danskuddannelse 1, da det nuværende materiale af sproglærere vurderes for svært for dem.*
- *At det sikres, at kampagnens debat- og undervisningsmateriale (samt eventuelt andet materiale) er sprogcentre i hænde i god tid, inden kampagnens oplægsholdere kommer på besøg og gennemfører foredrag. I den sammenhæng anbefales det, at Ligestillingsafdelingen i dialogen med sprogcentrernes koordinatører sikrer, at koordinatørerne sørger for at formidle informationen videre til de øvrige sproglærere på sprogcentre.*

6 Konklusioner og anbefalinger

Dette kapitel indeholder evalueringens konklusioner og anbefalinger.

6.1 Konklusioner vedrørende aktiviteter rettet mod kvinder (foredragsdelen)

I evalueringen af aktiviteter rettet mod kvinder (foredragsdelen) har COWI anvendt den didaktiske relationsmodel som analyseramme. Modellen indeholder seks elementer, som altid skal være i fokus, hvis undervisningen/et foredrag skal blive en succes.

I det følgende gennemgås, hvad evalueringen har af konklusioner i forhold til hvert af de seks elementer i den didaktiske relationsmodel:

Læringsforudsætninger

Evalueringen viser, at deltagerne til de 33 foredrag har haft meget forskellige baggrunde og læringsforudsætninger, hvilket stiller store krav til kampagnens oplægsholdere, som i deres foredrag skal kunne håndtere dette. Det er evaluators vurdering, at foredragsholderne har mestret dette, men evalueringen viser også at der er behov for, at kampagnens oplægsholdere får yderligere viden om tilhørernes læringsforudsætninger, før foredragene.

Evalueringen viser endvidere, at der er stor tilfredshed med og anerkendelse af måden kampagnens oplægsholdere går til opgaven på og udfører undervisningen på. Her peges bl.a. på, at oplægsholderne ved hvert foredrag forsøger at tage udgangspunkt i de forudsætninger, som den givne målgruppe *har*, og ikke et sæt af faste forudsætninger, som tilhørerne *bør* have. Dette indebærer, at der anvendes en undervisnings-differentieret tilgang, hvor undervisningen tilpasses de forhold og de læringsforudsætninger, som er til stede ved det givne foredrag.

Mål med undervisningen

Det er evaluators vurdering, at der er klare og veldefinere mål med foredragene. At kampagnens oplægsholdere er bekendte med disse, og at de i foredragene sørger for at operationalisere målene. Det vil sige, at de arbejder ud fra de to overordnede mål i deres undervisning.

For så vidt angår, om målgruppen for foredragene også er bekendte med foredragenes to overordnede mål, er det evaluators vurdering, at kampagnens oplægsholdere godt kan være mere eksplicite omkring dette.

For så vidt angår kampagnens mål om, at kvinderne "*Bliver oplyst om deres rettigheder og muligheder i relation til arbejdsliv og familieliv, økonomi og sundhed*" er det evaluators vurdering, at dette mål er **opnået - i høj grad**.

Evalueringen viser, at kvinderne qua kampagnen lærer nyt og får ny viden om ligestilling, som de ikke havde i forvejen. For flere er der virkelig tale om "eye openers", når de får at vide, hvilke rettigheder de har. For flere er oplysninger om, at man selv bestemmer, om man vil skilles, om man vil have abort, at man kan få særeje, og at man ikke skal skrive under på noget, uden at vide hvad, man skriver under på - således helt klart ny viden, som de ikke havde i forvejen.

For så vidt angår kampagnens mål om, at kvinderne "*Kan bruge den erhvervede viden til at kunne agere og handle i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag*" er det evaluators vurdering, at dette mål er **opnået - i nogen grad**. Mens nogle kvinder har godt styr på, hvem de skal kontakte i givne situationer, kan andre ikke huske, hvilken myndighed eller aktør, som er den mest oplagte at kontakte i en given situation.

Indholdet af undervisningen

Det er evaluators vurdering, at der i forhold til kampagnens foredrag er opstillet klare regler for, hvilke emner oplægsholderne skal komme ind på i deres foredrag, og hvilke de kan tilvælge, hvis de finder det relevant. Disse regler udgør en god ramme for undervisningens indhold og bidrager til at sikre, at kampagnens mål med foredragene opnås (jf. afsnit 4.2).

Evalueringen viser endvidere, at oplægsholderne har relativt stor indflydelse på, hvordan de tilrettelægger deres undervisning, og at de er glade herfor, hvilket giver sig til udtryk i undervisningen, som af både kvinder og sproglærere opfattes som meget professionel, engageret og velforberedt.

Indholdet af foredragenes undervisning vurderes af kvinderne generelt som relevant - måske ikke for dem personligt p.t., men så måske i fremtiden eller for andre kvinder.

Læreprocessen

Det er evaluators vurdering, at en stor del af æren for kampagnens succes og kvindernes store tilfredshed med foredragene skyldes oplægsholderne, som med deres store professionalisme, engagement og tillidsskabende læringsstil sikrer en velfungerende læreproces.

Evalueringen viser, at der er en række forhold og praksisser, som er særligt virkningsfulde i forhold til at fastholde kvindernes interesse og dermed læring. Det drejer sig bl.a. om brug af eksempler i undervisningen, inddragelse af tilhørerne gennem spørgsmål, klare pointer som gentages, at der tales tydeligt, langsomt og i korte sætninger osv.

Rammefaktorer

Det er evaluators vurdering, at rammeforholdene ikke er optimale. Her tænkes især på de fysiske rammer (lokalerne) og den afsatte tid til foredragene. Det er svært at vurdere, hvor meget disse forhold indvirker på læreprocessen, men

der er ikke tvivl om, at forholdene virker begrænsende på læreprocessen, og at deltagerne ville få et højere udbytte af undervisningen såfremt disse forhold var bedre.

Evaluering af undervisningen

Det er evaluators vurdering, at der med den eksisterende indsats er taget fornuftigt hånd om evalueringen af undervisningen.

Samlet set vurderes det, at der har været tale om vellykkede foredrag, som både de deltagende kvinder og sproglærere har været meget tilfredse med. Hermed har denne del af kampagnen levet op til de målsætninger, der var opstillet.

6.2 Konklusioner vedrørende aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre

Evalueringen viser, at en række sproglærere har anvendt det debat- og undervisningsmateriale, som Ligestillingsafdelingen har fået udarbejdet til sproglærere og kursister på sprogskolerne. Nogle sproglærere har anvendt materialet som baggrund for en diskussion i en undervisningslektion om ligestilling og kampagnens temaer. Andre har brugt materialet mere proaktivt og over flere undervisningslektioner, hvor eleverne har læst i den ene bog, lavet opgaver m.v.

Evalueringen viser, at der blandt de få som har anvendt debat- og undervisningsmateriale i længere forløb for danskuddannelse 2- og 3-kursister (på lave moduler) er stor tilfredshed med materialet, som vurderes brugbart, inspirerende og flot.

Evalueringen viser dog også, at flere sproglærere ikke finder, at debat- og undervisningsmateriale er brugbart forhold til kursister på danskuddannelse 1 - selvom danskuddannelse 1 er målgruppen for materialet. Ifølge sproglærerne er materialet for svært for dem, og der er derfor behov for udarbejdelse af andet materiale, som sprogskolerne kan anvende i forhold til danskuddannelse 1-kursister, som er en meget vigtig målgruppe for kampagnen.

Ligeledes viser evalueringen, at det er vigtigt, at en eventuel fremtidig kampagne i endnu højere grad end nu fokuserer på sproglærerne som vigtige formidlingsaktører, da det er dem, som kan sikre, at elevernes viden fra kampagnens foredrag bearbejdes yderligere.

Samlet er det evaluators vurdering, at målet om, at sproglærere på sprogcentre "Anvender undervisningsmateriale (fra efteråret 2009) i deres undervisning og har taget Rettighedskampagnens temaer op i undervisningen" er **opnået - i nogen grad.**

6.3 Oversigt over målopfyldelse i forhold til kampagnens fire mål

Samlet set viser evalueringen, at kampagnens mål alle er opnået, men det varierer i hvilken grad, de er opnået. To af de fire mål vurderes "opnået i høj grad", mens de øvrige to mål vurderes "opnået i nogen grad". Oversigten nedenfor viser dette:

Mål	Målopfyldelse
At målgruppen for kampagnen skal være "kvinder med anden etnisk baggrund end dansk, der som udgangspunkt er karakteriseret ved at være lavt uddannede".	Opnået - i høj grad
At kvinderne, der har deltaget i kampagnens foredrag, er "Blevet oplyst om deres rettigheder og muligheder i relation til arbejdsliv og familieliv, økonomi og sundhed".	Opnået - i høj grad
At kvinderne, der har deltaget i kampagnens foredrag, " <i>Kan bruge denne erhvervede viden til at kunne agere og handle</i> i forhold til de barrierer for ligestilling, der er i deres hverdag".	Opnået - i nogen grad
At sproglærere på sprogcentre "Anvender undervisningsmaterialet (fra efteråret 2009) i deres undervisning og har taget Rettighedskampagnens temaer op i undervisningen".	Opnået - i nogen grad.

6.4 anbefalinger til den fremtidige indsats på området

Evalueringen opstiller en række anbefalinger i forhold til en eventuel fremtidig indsats på området. Anbefalingerne fra evalueringens forskellige kapitler er samlet i nedenstående oversigt:

Kampagnens dele	Delelementer	Anbefalinger
Aktiviteter rettet mod kvinder (foredragsdelen)	Læringsforudsætninger	At Ligestillingsafdelingen undersøger muligheden for, at oplægsholderne kan få yderligere viden om tilhørernes baggrunde og læringsforudsætninger før foredragene. Såfremt denne viden ikke kan fås fra f.eks. sprogcentrenes koordinatore, anbefaler evaluator, at

		<p><i>oplægsholderne som start på foredragene spørger tilhørerne om deres danskniveau, om hvor lang tid de har boet i Danmark, om de har midlertidig eller permanent opholdstilladelse m.v.</i></p>
		<p><i>At foredragene fremover tilpasses Danskuddannelse 1-kursisters "begrænsninger", jf. ovenfor, og at der informeres om forskelle i rettigheder og muligheder ved henholdsvis midlertidig og permanent opholdstilladelse.</i></p>
		<p><i>At det overvejes, om der er mulighed for at målrette foredragene mere med udgangspunkt i tilhørernes læringsforudsætninger. F.eks. ved at afholde foredrag for henholdsvis dem, der ikke kan dansk og har behov for tolk, og dem der kan godt nok dansk til at klare sig uden tolk - sidstnævnte er med succes blev afprøvet på Helsingør Sprogcenter.</i></p>
		<p><i>At det overvejes at selektere mere blandt tilhørerne, således at kvinder med ringe danskkundskaber og ingen tolk ikke deltager i foredragene, da de får for lidt ud af foredragene, og det skaber røre, når de (ofte) forlader undervisningen. Dette vil bidrage til at sikre, at et større antal forstår, hvad der bliver sagt ved foredragene.</i></p>
	Kampagnens to mål med foredragene	<p><i>At foredragenes målgruppe gøres bekendt med, hvad foredragenes to mål er. Det kan f.eks. gøres ved at starte foredragene med oplyse, at målene med kampagnens foredrag er, at kvinderne skal oplyses om deres rettigheder og muligheder, og at de skal vide, hvordan de skal handle, og hvem de skal kontakte, hvis de har behov herfor.</i></p>
		<p><i>At der udarbejdes en lille folder, i stil med den folder som er udarbejdet i forbindelse oplysningskampagnen ("Stop volden – bryd tavsheden") målrettet etniske minoritetskvinder, som kvinderne kan have i deres pung eller taske, og som på en enkel måde beskriver, hvilke myndigheder og aktører man skal henvende sig til i givne situationer.</i></p>

		<i>At der udarbejdes en egentlig kommunikationsstrategi for kampagnen med beskrivelse af relevante kommunikationstiltag og at der i den forbindelse også udarbejdes en visuel design-identitet for kampagnen.</i>
	Indholdet af undervisningen	<i>At det overvejes, om børnedragelse kan integreres yderligere i undervisningen.</i>
		<i>At det sammen med oplægsholderne diskuteres, hvordan de i praksis skal forholde sig til tilhørernes efterspørgsel efter viden om reglerne om opholdstilladelse.</i>
	Læreprocessen	<i>At oplægsholderne vedbliver med at benytte de virkningsfulde praksisser, som de har anvendt i forbindelse med kampagnen, da de er vigtige forudsætninger for vellykket foredrag. Og herunder at oplægsholderne fortsat arbejder med, hvordan tilhørerne kan inddrages aktivt i foredragene - f.eks. via spørgsmål til dem og fra dem - så en aktiv deltagelse sikres og ikke en passiv elevrolle, som er kendetegnende ved envejskommunikation.</i>
		<i>At der fortsat arbejdes med, at oplægsholderne taler klart, kort og tydeligt (uden for meget "rundt om grøden snak") og der tages hensyn til, at tolkene skal kunne oversætte.</i>
		<i>At de vigtigste pointer fra de obligatoriske emner fremstår helt klare for tilhørerne og at der er nok tid til de obligatoriske emner, så disse med garanti er nået og forstået af tilhørerne, før eventuelle ekstra emner tages op.</i>
		<i>At det overvejes at samle de bedste konkrete illustrative historier/eksempler fra underviserne i en "eksempelbank", så kampagnens andre oplægsholdere kan genbruge disse.</i>
Rammefaktorerne	<i>Det er svært at gøre noget ved de fysiske forhold (lokalerne), men det anbefales, at der i højere grad tages højde for lokalernes størrelse og kapacitet, når det besluttes, hvor mange deltagere der kan være til det enkelte foredrag.</i>	
	<i>At der udarbejdes et standard PowerPoint oplæg, som oplægsholderne kan benytte (og eventuelt til-</i>	

		<p><i>passe, hvis de ønsker det), og at oplægget gør brug af enkelt sprogbrug, korte sætninger og gentagelse af pointer, så det sikres, at oplægget supplerer det sagte og bidrager til, at deltagerne lærer nye danske ord.</i></p>
<p>Aktiviteter rettet mod sproglærere på sprogcentre</p>	<p>-</p>	<p><i>At der tages en dialog med sprogskolerne om, hvorvidt det er muligt at få ½ time ekstra til foredragene. Hvis dette ikke er muligt, anbefales det, at der skæres ned på antallet af emner eller at der skæres ned på indholdet under nogle af emnerne.</i></p> <p><i>At ligestillingsafdelingen ser på, hvordan sproglærerne på sprogcentre i højere grad end nu kan inddrages som vigtige aktører i kampagnen, da de har en vigtig funktion i forhold til at sikre læringen. Det kan bl.a. gøres ved at informere sproglærerne grundigt om kampagnens formål og indhold, inden kampagnens oplægsholdere kommer på besøg, så sproglærerne er ordentligt forberedt. Det kan også gøres ved, at det i højere grad end nu sikres, at sproglærerne deltager i kampagnens foredrag, så de kan tale med deres elever om foredragene og igangsætte egentlige undervisningsforløb om ligestilling.</i></p> <p><i>At der udarbejdes materiale, som kort og præcist forklarer, hvad kampagnens foredrag omhandler. Materialet sendes til sproglærerne, så de kan bruge det til enten at orientere deres elever, inden kampagnen kommer på besøg eller til at give deres elever, så de selv kan læse det (såfremt de er på danskuddannelse 2 eller 3 og dermed kan læse dansk).</i></p> <p><i>At det overvejes, hvordan der kan udarbejdes alternativt debat- og undervisningsmateriale til kursister fra danskuddannelse 1, da det nuværende materiale af sproglærere vurderes for svært for dem.</i></p> <p><i>At det sikres, at kampagnens debat- og undervisningsmateriale (samt eventuelt andet materiale) er sprogcentre i hænde i god tid, inden kampagnens oplægsholdere kommer på besøg og gennemfører foredrag. I den sammenhæng anbefales det, at Ligestillingsafdelingen i dialogen med sprogcentrenes koordinatører sikrer, at koordinatørerne sørger for at formidle informationen videre til de øvrige sproglærere på sprogcentre.</i></p>

BILAG 1

Oversigt over dataindsamlingsmetoders formål, antal og hvor de er anvendt:

Type	Formål	Antal	Hvor
Observation af undervisning	Kvalitativ metode til at få indsigt i, hvordan foredragene og undervisningen af målgruppen forløber, hvordan forskellige oplægsholdere formidler stoffet, hvilken type kvinder der er mødt op, hvordan kvinderne modtager undervisningen, de fysiske rammer for foredragene m.v.	Observation af 6 foredrag: 3 sprogcentre og 2 kvindeklubber/boligområder	<ul style="list-style-type: none"> • AI sprogcenter, Kbh. NV • Århus Sprogcenter (to foredrag) • Høje Taastrup Sprogcenter • Dansk-Tyrkisk venskabsforening, Ringsted • Kalejdoskop/AAB, Nørrebro, København
Interview med kampagnes oplægsholdere (efter observation af undervisning)	Kvalitativ metode til at få viden om, hvad oplægsholderne vurderer virker og ikke virker, når der undervises.	5 interviews med 6 forskellige undervisere	Som ovenfor.
Evaluerings-skemaer til kvinder, der har modtaget undervisning	Kvantitativ metode til at få et stort antal kvinders umiddelbare vurdering af undervisningen (udfyldes af alle kvinder som afslutning på oplæg). Da flere af kvinderne af analysatorer er der tale om et enkelt skema med 9 spørgsmål, hvor der kan krydses af ud fra enten en glad, en mellemglad eller sur smiley.	Skemaerne er uddelt ved 33 foredrag i evalueringssperioden. Givet til i alt 979 deltagende kvinder (og mænd), der har overværet undervisning på sprogcentre og kvindeklubber/boligområder	<ul style="list-style-type: none"> • Uddelt til kvinder (og mænd) på 12 forskellige sprogcentre (da 4 sprogcentre har haft besøg flere gange, er der uddelt skemaer til i alt 17 oplæg afholdt i sprogcentre). I alt 736 personer. • Uddelt til kvinder i 14 kvindeklubber/ boligområder (da to boligområder fik to oplæg, er der uddelt skemaer til i alt 16 oplæg). I alt 243 personer. <p>= i alt modtaget 979 evaluerings-skemaer retur.</p>
Fokusgruppe-interview/interview med kvinder (og 1 mand)	Kvalitativ metode til at få mere dybdegående viden om foredragene i forhold til budskabsforståelse, handlekompetence m.v.	Fokusgruppeinterview, personlige interview og telefoninterview med kursister fra fire sprogcentre. I alt 55 kvinder og 1 mand fra følgende oprindelseslande: Afghanistan, Pakistan, Libanon, Tyrkiet, Irak, Marokko,	<ul style="list-style-type: none"> • Høje Taastrup Sprogcenter • AI Sprog, Kbh. NV • Sprogcenter Nordsjælland, Helsingør • Odense Sprogcenter, Odense (telefoninterview). <p>= i alt interview med 56 personer.</p>

		Syrien, Jordan, Serbien, Bosnien, Litauen, Polen, Tjetjenien, Ukraine, Kenya, Uganda, Ghana og Thailand.	
Spørgeskemaundersøgelse med sprogcenterlærere	Kvantitativ metode til at få viden om, hvordan sprogcenterlærerne vurderer kampagnen og det udarbejdede debat- og undervisningsmateriale.	Udsendt til 12 sprogcentre. Besvaret af 16 personer fra 10 sprogcentre.	<ol style="list-style-type: none"> 1. AOF Sydfyn Sprogcenter 2. Københavns Sprogcenter Valdemarsgade 3. Lærdansk Esbjerg 4. Lærdansk Odense 5. Lærdansk Århus 6. Næstved Sprog- og Integrationscenter 7. Slagelse Sprogcenter 8. Sprogcenter Midt - Horsens 9. Sprogcenter Nordsjælland Helsingør 10. Vestegnens Sprog- og kompetencecenter - Brøndby.
Interview/telefoninterview med sprogcenterlærere	Kvalitativ metode til at få mere dybdegående viden om et antal sprogcenterlæreres udbytte af kampagnen og undervisningsmaterialet.	8 interview	<ul style="list-style-type: none"> • 1 sproglærer - Odense (telefoninterview) • 1 sproglærer/koordinator - København (personligt interview) • 2 sproglærere - Høje Taastrup (personligt interview) • 4 sproglærere - Helsingør (personligt interview).
Referater fra kampagnens konsultants interview	Kvalitativ metode til at få yderligere viden om flere sprogcenters og kvindeklubbers udbytte af foredragene.	Gennemlæsning af interviewreferater	<ul style="list-style-type: none"> • Kofoeds Skole, København • Vestegnens sprogcenter, Brøndby • Kvindehuset, Viby Sjælland

BILAG 2:

Oversigt over sprogcentre og kvindeklubber/boligområder hvor kampagnen har afholdt foredrag i perioden ultimo 2009-ultimo 2010:

Sprogcenter	Kvindeklub/boligområde
AOF Sydfyn Sprogcenter, Svendborg (12.03.2010)	AKB, København (28.10.2010)
Helsingør Sprogcenter (07. 09.2010)	Bydelsmødre, Århus (19. 04.2010)
Høje Taastrup Sprogcenter, "Hytten", Taastrup-gaard (10.03.2010)	Filippine Association, København (29.05.2010)
IA Sprog, København NV (20.01.10)	Holstebro Integrationsnetværk (23.04.10)
IA Sprog, København NV (23.09.2010)	Interkulturel kvindeforening, Gellerup/Århus (11.12.2009)
Lær Dansk Esbjerg (06.10.2010)	ITK2, Hejrevej, København NV (29.10.2010)
Lærdansk Odense (21.09. 2010)	ITK2, Hejrevej, København NV (05.11.2010)
Lærdansk Odense (27. 09.2010)	Kalejdoskop/ABB, København (13.10.2010)
Lærdansk Syd Danmark (Esbjerg, Ribe, Vejen og Varde) (28.04.2010)	Kofoeds Skole, København (11.02.2010)
Lærdansk Århus I (18.02.2010)	Kurdisk kvindeforening, København (10.01.2010)
Lærdansk Århus II (18.02.2010)	Kvindehuset i Århus (11.06.2010)
Næstved Sprog- og Integrationscenter (22. 09.2010)	Københavns Bydelsmødre, København (15.12.2009)
Roskilde Sprogcenter I (05.10.2010)	Mødestedet, Ikast (04.04.2010)
Roskilde Sprogcenter II & III (7 og 8. 10.2010)	VIBO Holmbladsgade, København. (21.04.2010)
Slagelse Sprogcenter (10.11.2010)	VIBO Holmbladsgade, København (12.05.2010)
Vestegnens Sprog- og kompetencecenter (15.03.2010)	Tyrkisk/Danish Netværk (10.12.2009)

BILAG 3:

Oversigt over hvilke lande, de deltagende tilhørere i kampagnens foredrag oprindeligt kommer fra:

Mellem-østen/arabiske lande		Asien		Østeuropa		Europa og USA		Afrika		Mellem- og Sydamerika	
Afghanistan	33	Bangladesh	1	Bosnien	3	Danmark	13	Cameroun	1	Brasilien	5
Algeriet	1	Bhutan	9	Bosnien/Herzegovina	1	England	3	Congo	3	Chile	1
Aserbajdsjan	2	Burma	26	Bulgarien	4	Grækenland	2	Elfenbenskysten	1	Cuba	1
Djibouti	1	Filippinerne	38	Estland	1	Grønland	1	Gambia	1	Guatemala	1
Eritrea	1	Hong Kong	1	Georgien	1	Irland	1	Ghana	1	Mexico	1
IQ Kurdistan	7	Indien	2	Kosovo	8	Italien	1	Kenya	2	Peru	2
Irak	79	Indonesien	3	Kroatien	1	Portugal	1	Liberia	1		
Iran	27	Kina	39	Letland	1	Schweiz	5	Niger	1		
Jordan	8	Nepal	2	Litauen	4	Tyskland	2	Nigeria	2		
Kurdistan	1	Sri Lanka	10	Makedonien	13	USA	5	Tanzania	1		
Kuwait	1	Thailand	78	Polen	39			Uganda	3		
Libanon	32	Vietnam	22	Rumænien	6			Zambia	1		
Libyen	2			Rusland	6						
Marokko	29			Rusland/Tjet	1						

				jenien							
Pakistan	48			Serbien	5						
Palæstina	3			Sloveni- en	1						
Somalia	50			Tjetjeni- en	5						
Sudan	2			Ukraine	5						
Syrien	11			Ungarn	5						
Tunesien	5										
Tyrkiet	148										
I alt	491		231		110		34		18		11
Ikke angivet land	84										
										I alt	979

BILAG 4

Beskrivelse af kursister/målgrupper for hhv. Danskuddannelse 1, 2 og 3:

Målgruppen for Danskuddannelse 1 er kursister:

- som aldrig har lært at læse eller skrive, eller har haft så kort en skolegang, at læse- og skrivefærdighederne aldrig er blevet et brugbart redskab. For denne gruppe af kursister er målet at gennemføre danskuddannelse 1 og afslutte med Prøve i Dansk 1.
- kursister, som har lært at læse og skrive f.eks. på arabisk eller kinesisk, men som ikke har kendskab til det latinske alfabet.
- kursister, som kender det latinske alfabet, men som har et modersmål, hvor forholdet imellem lyd og bogstav er meget forskelligt fra dansk (f.eks. somali eller vietnamesisk). For denne gruppe kursister er det målet at flytte over på danskuddannelse 2, når læse- og skrivefærdighederne på dansk er trænedede nok til det og derefter afslutte forløbet med Prøve i Dansk 2.

Målgruppen for Danskuddannelse 2 er kursister, der kender det latinske alfabet. Deres skolebaggrund er ofte kort. Nogle kursister har ikke anvendt læse- og skrivefærdighederne i et omfang der gør, at de umiddelbart kan bruge skriftsproget som en hjælp til danskindlæring. Læsetræning er derfor et fyldigt element i undervisningen.

Målgruppen for Danskuddannelse 3 er kursister med mellemlang eller lang uddannelse fra hjemlandet. Danskuddannelse 3 er for kursister, der er fortrolige med at bruge skriftsproget i forbindelse med indlæring af nyt stof.

Kilde: CBSI Sprogcenter, Københavns Kommune